

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Pronásledování katarů na území Okciténie

**Persecution of the Cathars in Occitania
territory**

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

doc. ThDr. Kamila Veverková, ThD.

Autor:

Pavla Šimková

Praha 2016

Poděkování:

Ráda bych poděkovala doc. ThDr. Kamile Veverkové, ThD., za její podnětné nápady a nemalý čas, který mi věnovala. Také velké dík patří mým přátelům, kteří mě velmi podporovali při psaní této práce.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou prací „Pronásledování katarů na území Okciténie“ vypracovala samostatně s použitím níže uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 01. 07. 2016

Pavla Šimková

Anotace:

Tato práce se zabývá křesťanskou herezí zvanou kataři a jejich pronásledováním na území tehdejší Okciténie. Práce je rozdělena na tři části. První část obecně popisuje, v čem spočívala katarská víra. Druhá část je věnována samotnému území Okciténie, jsou zde také nastíněny důvody, proč se katarství tak mocně rozmohlo právě v této oblasti. V třetí části je z historického hlediska popsán počátek a průběh křížové výpravy proti katarům, dobití nejdůležitějších hradů na jejich území a také politicko-sociální záměry, jež se za touto výpravou skrývaly. Na závěr je ještě přiblížen zrod inkvizice soustřeďující se na vymýcení hereze.

Annotation:

This essay deals with the Christian heresy called Cathars and their persecution in the territory of former Occitania. The essay is divided into three parts. The first part describes what generally consists Cathar's faith. The second part is dedicated to the territory of Occitania, there are also outlined the reasons why the Cathars were so powerfully rampant in this area. The third part is historically described the origin and course of the crusade against the Cathars, recharge the most important castles in their territory and the politico-social intentions, which are concealed behind this expedition. Finally, there is expounded birth of Inquisition focusing on eradicating heresy.

Klíčová slova:

Kataři, hereze, Okciténie, Raimundovci, papež, křížová výprava, inkvizice, středověk.

Keywords:

The Cathars, heresy, Occitania, House of Raymond, pope, crusades, inquisition, Middle Ages.

Obsah

Úvod	8
1. Katarská víra	10
1.1 Obecný vhled a jejich učení	10
1.1.1 Stvoření světa	11
1.1.2 Ježíš Kristus	12
1.1.3 Přístup ke katolické církvi	12
1.1.4 Křest	13
1.1.5 Obřady	13
1.2 Dokonalí	14
1.3 Přívrženci a sympatizanti	15
2. Okcitánie - země trubadúrů	17
2.1 Stručné dějiny	17
2.2 Obyvatelé Okcitánie	19
2.3 Život ve městech	20
2.4 Raimundovci	20
2.5 Mocné rozšíření katarů v Okcitánii	21
3. Počátky konfliktu	23
3.1 Raimund VI.	25
3.2 Papežova snaha o nápravu	25
3.2.1 Biskupové Diego a Dominik de Guzmán	26
3.2.2 Papežský legát Petr z Castelnau a jeho zabití	27
4. Křížová výprava proti albigenským	29
4.1 Blížící se vojenský zákrok	29
4.2 Obléhání a dobití Béziers	32
4.3 Carcassone	35
4.4 Šimon z Montfortu a jeho dobyvačná tažení ..	37
4.5 Bitvy o Toulouse	39
4.6 Završení války	42

5. Zrod Inkvizice	46
5.1 Inkviziční soudy ve 12. a 13. století	47
5.2 Inkvizice a pronásledování katarství	48
Závěr	50
Seznam použité literatury	52
Summary:	54

Úvod

Tato práce je zaměřena na středověkou náboženskou skupinu zvanou kataři. Nevěnuje se ovšem jen jejich víře a odchylkám, které ji odlišovali od katolického křesťanství, ale také zkoumá politicko-sociální důvody počátku války proti albigenským. Poukazuje na to, že za papežskou náboženskou propagandou se skrýval ještě jiný záměr než jen odstranění kacířství z Okciténie. Válka to však byla krutá a dlouhá, která nejen, že navždy připojila Okciténii k tehdejší severní Francii, ale také v jejím průběhu zaplálo nespočet hranic, na nichž bylo upáleno přes tisíce lidí. V této době Okciténie ztratila své charakteristické rysy, kterými se vyznačovala. Přišla o svou samostatnost a nezávislost na římské církvi a také ztratila svou toleranci vůči náboženským skupinám, kterou byla vyhlášená a díky níž docházelo k tak prudkému rozšíření herezí na tomto území. Oblast Languedoku¹, jež byla vyhlášena svými trubadúřskými písněmi a dvorskou láskou, byla dokonalé místo pro kazatele, kteří kázali, udělovali křest „vkládáním rukou“ a v chudobě putovali zemí. Říkali si Dobří muži a byli ústředními postavami katarské víry. Práce sleduje také osud hraběte z Toulouse Raimunda VI., který díky své toleranci vůči katarům a díky intrikám církevních legátů přišel o většinu svého území. Je zde také poukázáno na to, jakým způsobem ve středověku působila inkvizice, jejíž počátky se začaly formovat už ve dvanáctém století. Její neomezená moc dostala na hranici nespočet lidí chudých i bohatých. Katarství tedy v Okciténii nevymizelo přirozenou cestou, avšak bylo násilně potlačeno tvrdou rukou inkvizice a církve. Průvodkyní touto prací se mi stala kniha „Křížová

¹ Označení pro toto území se objevilo ve 13. století a odvozuje se od jazykové zvláštnosti od francouzštiny. Langue d'oc byla jazyková oblast, kde se „ano“ říkalo latinským „hoc“, kdežto v severní části langue d'oïl se používal starofrancouzský výraz, z něhož se pak vyvinulo dnešní „oui“.

výprava" proti albigenským², kterou napsal německý historik J. Oberste. Kniha detailně sleduje celý průběh událostí, které předcházeli a nastávali v průběhu křížové výpravy proti albigenským. Informace o katarské víře jsem získala z prací D. Zbírala *Největší hereze*³ a *Středověká hereze*⁴ od M. Lamberta. Práce D. Zbírala je nepostradatelnou příručkou v našem jazykovém prostředí díky tomu, že uvádí souhrn dosavadního bádání v tomto tématu. Pro nahlédnutí do počátků tehdejší inkvizice mi posloužila *Králové, kacíři, inkvizitoři*⁵ napsaná M. Hrochem a A. Skýbovou. Samotné téma později dosáhlo takové popularity, že inspirovalo spisovatele Jean Pierre Cartiera k napsání beletristického díla *Válka proti albigenským*⁶. I přes svůj výpravný styl se autor knihy snaží držet historických pramenů a faktů, díky čemuž vznikla nejen zábavná, ale také poučná literatura.

² OBERSTE, J. „Křížová výprava" proti albigenským. Přeložila: B. Pscheidtová. Praha: Argo 2014, 217 stran.

³ ZBÍRAL, D. *Největší hereze*. Praha: Argo 2007, 170 stran.

⁴ LAMBERT, M. *Středověká hereze*. Přeložil T. Vítek. Praha: Argo 2000, 598 stran.

⁵ HROCH, M. – SKÝBOVÁ A. *Králové, kacíři, inkvizitoři*. Praha: Československý spisovatel 1987, 325 stran.

⁶ CARTIER, J. P. *Válka proti Albigenským*. Přeložila E. Musilová. Praha: Odeon 1979, 291 stran.

1. Katarská víra

1.1 Obecný vhled a jejich učení

Kataři (cathari) byli středověcí disidenti, heretici, kacíři, kteří toto jméno dostali v díle opata Eckberta⁷ ze Schönau v „Knize proti katarským bludům“.⁸ Původ jejich jména cathari není jednoznačný. Mohlo to být od slova catharistae, což znamenalo „čistí“ nebo „očišťovatelé“ nebo také od slova catus, což znamená kočka, neboť podle Alana z Lille⁹ *líbají zadek kočky, v jejíž podobně se jim zjevuje Lucifer*.¹⁰ V jiných středověkých textech jsou označováni jako „tkalci“, protože se toto nové náboženství velmi rozšířilo mezi potulnými řemeslníky, kteří byli v té době velmi rozšířeni. Další jména, která jim byla přisuzována, jsou ariáni¹¹, manichejci¹² nebo bogomilové¹³ avšak oni sami sebe označovali jako „dobří křesťané“ nebo prostě „dobří lidé“. Jako heretici byli bráni z toho důvodu, že se v podstatě jednalo o odklon od římského křesťanství a proto bylo potřeba je pronásledovat. Pokud by to byli například přívrženci islámu nebo židovství, tak by byli považováni nanejvýš za nevěřící. Hereze tedy byla něco mnohem horšího než cizí náboženství, přívrženci měli vlastní výklad křesťanského poselství a tím podkopávali postavení církve jako jediné instituce, která

⁷ Byl to bratr slavné mystičky sv. Alžběty ze Schönau. Narodil se kolem roku 1120 v šlechtické rodině. Ve 40. letech působil jako světský kanovník v Bonnu a v roce 1154/1155 vstoupil do benediktinského kláštera v Schönau, kde se roku 1166/1167 stal opatem. Zemřel 28. března 1184.

⁸ ZBÍRAL, D. *Největší hereze*. Praha: Argo 2007, str. 14.

⁹ Byl to francouzský cisterciák, filosof, teolog a představitel rané scholastiky. Narodil se roku 1128 a zemřel v roce 1202/1203.

¹⁰ ZBÍRAL, D. *Největší hereze*. Praha: Argo 2007, str. 20 – 21.

¹¹ Ranně středověká křesťanská hereze odsouzená Nikajským koncilem roku 325, která popírá božství Ježíše Krista. Ježíš Kristus je stvořená bytost a spolu s Duchem Svatým je podřízen Bohu Otci.

¹² Náboženské učení založené ve 3. století babylonským prorokem Máním. Bylo ovlivněno gnosticizmem a považovalo se za vrchol staroperského zoroastrismu, křesťanství a buddhismu.

¹³ Učení bulharského kněze Bogomila z 10. století, o němž se věří, že dualistické učení přenesl do Západní Evropy. Samotné učení se vyvinulo z manicheismu a paulikiánského hnutí.

může přinést spásu.¹⁴ Důležitý byl u nich dualismus a manichejská genealogie, o kterou se dualismus opírá.¹⁵ Náboženský dualismus nebo také nauka o dvou principech je vyznačována představou dvou protichůdných mocností dobrého a zlého, jejichž boj ovládá světové dění, dokud dobrý Bůh za pomoci svých stoupenců na konci časů nezvítězí.¹⁶

1.1.1 Stvoření světa

V dostupné literatuře lze najít odchylky v popisech o stvoření světa, ale základ tvoří to, že podle katarů náš svět nebyl stvořen Bohem, ale naopak Antibohem, Luciferem, jenž je také nazývaný jako Satan. A proto podle jejich výkladu o stvoření světa usuzovali, že lidský svět je z podstaty špatný.¹⁷ Bůh je tedy považován za stvořitele neviditelných věcí, jako jsou andělé a astrální bytosti, naopak ďábel stvořil věci viditelné, což je tedy svět a lidské bytosti.¹⁸ Svět je vězením, ve kterém Satan drží v zajetí dobré anděly, jež se mu povedlo odlákat z nebe dobrého boha. A aby zapomněli na svůj nebeský původ, uzavřel je ďábel v lidských tělech. A pokud člověk zemře jeho duše (jeho andělské já) opustí tělo a ve vzduchu jí sužují démoni, dokud nenalezne útočiště v těle těhotného tvora, na kterého připadne. Může to být lidský i zvířecí tvor.¹⁹ Stvoření prvních lidí pojímali také odlišně od římské církve a bylo pravděpodobně více verzí. Po pádu byl Adam tedy stvořen ďáblem z prachu země, do nějž násilím zajal dobrého ducha, nebo také anděla světla. Evu také stvořil on a souložil s ní a následně se z tohoto styku zrodil Kain. Z jeho krve pak vznikli psi, což je také

¹⁴ OBERSTE, J. *„Křížová výprava“ proti albigenským*. Přeložila: B. Pscheidtová. Praha: Argo 2014, str. 30 - 31.

¹⁵ ZBÍRAL, D. *Největší hereze*. Praha: Argo 2007, str. 23.

¹⁶ RUDOLPH, K. *Gnóze*. Přeložil: Jiří Gebelt. Praha: Vyšehrad 2010, str. 65.

¹⁷ OBERSTE, J. *„Křížová výprava“ proti albigenským*. Přeložila: B. Pscheidtová. Praha: Argo 2014, str. 31.

¹⁸ ZBÍRAL, D. *Největší hereze*. Praha: Argo 2007, str. 43.

¹⁹ GIVEN, J. B. *Inkvizice a středověká společnost: Moc, kázeň a odpor v Languedocu*. Přeložili: E. Doležalová a F. Doležel. Neratovice: Verbum 2008, str. 24 - 25.

důvod, proč psi jsou tak věrní lidem. Spojení Adama s Evou bylo považováno za zakázané ovoce. Další verze je, že had ocasem pošpinil Evu a zplodil Kaina a poté s ní ležel Adam a zplodil Ábela. Právě Eva byla tím stromem poznání dobra a zla v Rajské zahradě, zapovězený Bohem.²⁰

1.1.2 Ježíš Kristus

Ježíš Kristus je vlastně dobrý duch, který zůstal v nebi a složil slib, že splní veškerá utrpení, potupy a křivdy, aby se padlí duchové mohli opět navrátit k Otci. A za to, že toto všechno podstoupí, se stane synem Otce a bude poctěn nade všechny. Sestoupil z nebes v Betlémě, kde se objevil jako novorozené dítě, z toho vyplývá, že nebyl tedy narozený z Marie Panny, jako tomu tvrdí katolická církev. Dále je v rozporu, že Ježíš Kristus na sebe nevzal skutečné lidské tělo, ale byl na zemi jen zdánlivě a proto při svém utrpení tělesně netrpěl, ale byl přítomen u svého mučení jakoby zvenčí. A následkem toho dogma o vtělení ztrácí svůj smysl a dogma o Trojici padá, jelikož Syn není soupodstatný s Otcem, ale je pouhým poslem, který byl vyslán na zemi, aby lidem ukázal cestu spásy.²¹

1.1.3 Přístup ke katolické církvi

Ještě před pronásledováním, měli kataři k římské církvi téměř stejný přístup, jako ke všemu ostatnímu v hmotném světě. Ale stále více důkazů jim dokazovalo, že tato církev je aktivně spojena s nesprávným Bohem. Kvůli tomu, že katolíci ctíli Starý zákon, a Starý zákon byl pro katary špatným, jim ukazovalo, že uctívali samotného Satana.²² Papežství také odsuzovali, jelikož je podle nich pošpiněno tím, že se plete do světských záležitostí, a na Petrově

²⁰ ZBÍRAL, D. *Největší hereze*. Praha: Argo 2007, str. 44.

²¹ GIVEN, J. B. *Inkvizice a středověká společnost: Moc, kázeň a odpor v Languedocu*. Přeložili: E. Doležalová a F. Doležel. Neratovice: Verbum 2008, str. 25.

²² [online]. [cit. 2016-07-02]. Dostupné z: http://www.cathar.info/cathar_catholic.htm#catharviews

stolci nebojuje za Boha, jak tomu činil Petr. Z tohoto důvodu pro vyznavače katarství a jejich stoupence papež přišel prakticky o moc světít, kterou Petr dostal, jakožto první papež v církvi Kristově. Když tedy papežové světít nemohou, tak v tom případě od nich nedostávají moc světít ani arcibiskupové, kteří žijí světským životem.²³ Jejich hlavní literatura byla Bible - Vulgáta, kterou užívali v národním jazyce. Evangelia a epištoly obsahovaly duchovní instrukce a Apokalypsa dosvědčovala jejich interpretaci stvoření a boj mezi zlem a dobrem. Starý zákon naopak poukazoval na děsivé příběhy trestu, plenění a vražd.²⁴

1.1.4 Křest

Jako jedinou svátost uznávali kataři „očistný křest“ vkládání rukou, jak tomu bylo i v prvotní církvi. Naznačovalo se tím udělení Ducha svatého, což zároveň nahradilo křest i biřmování. Zároveň to nahrazuje i pokání, protože vkládáním rukou se z věřícího smývají všechny jeho minulé hříchy. Svátost je udělována jak umírajícím ale také i věřícím, kteří se po zkoušce trvající někdy několik let ukáží být hodnými, aby se stali „dokonalými“.²⁵

1.1.5 Obřady

Kataři měli tři druhy obřadů, které museli vykonávat. Byly to „melioramentum“ „apparelhamentum“ a „convenientia“. „Melioramentum“ znamená, že když věřící potká nějakého „dokonalého“, tak se třikrát před ním ukloní a požádá jej, aby mu požehnal. Tento veřejný projev však téměř vymizel v době, kdy byli kataři násilně pronásledováni, což se dá samozřejmě předpokládat, protože veřejný projev nejen víry, ale i úcty ke katarství by vyznavače okamžitě umístil do

²³ ZBÍRAL, D. *Největší hereze*. Praha: Argo 2007, str. 17.

²⁴ WAKEFIELD, W. L. *Heresy, Crusade and Inquisition in Southern France 1100 - 1250*. London: George Allen & Unwin Ltd 1974, str. 35.

²⁵ ARNOLD, J. H. *The Middle Ages Series: Inquisition and Power: Catharism and the Confessing Subject in Medieval Languedoc*. Philadelphia, US: University of Pennsylvania Press 2013, str. 124 - 125.

hledáčku pronásledovatelů.²⁶ „Apparelhamentum“ znamenalo, že zhruba každý měsíc dokonalý z nějaké komunity svolal shromáždění, kde se věřící vyznávali ze svých hříchů a dělají pokání, na příklad tím, že se některé dny postili.²⁷ Pokud věřící toužil po spasení, ale přitom se nechtěl stát „dokonalým“, mohl učinit slavnostní slib neboli „convenientia“. To znamenalo, že až bude na smrtelné posteli, přijme „útěchu“ (vkládání rukou) od katarských pastorů. Bylo důležité, aby to bylo ve správnou chvíli, čili ne moc brzy ani ne moc pozdě. Pokud to bylo moc pozdě, tak nemocný byl již v bezvědomí a nemohl tak svátost přijmout²⁸ a pokud to bylo zas moc brzy a nemocný se třeba uzdravil, tak se tento věřící musel zříct všech životních radostí a byl povinen vést asketický život „dokonalých“, a proto mnozí než aby znovu upadli do hříchu, tak raději volili smrt na příklad vyhladověním.

1.2 Dokonalí

Kataři se ve své době dělili na dokonalé (perfecti), věřící přívrženci (credentes) a sympatizanti (defensores). Do mále skupiny „dokonalých“ se řadili jak muži, tak i ženy všech stavů. Byly to nositelé katarství, elita potulných kněží, kteří se sami zavázali k chudobě, disciplíně a nejprísnější askezi. V době největšího rozkvětu hereze v Languedoku byl výskyt dokonalých vysoký, jelikož se k hnutí přidávali celé rodiny a tento status přijímali již dospívající mladíci.²⁹ Zříkali se manželství a všech jídel živočišného původu s výjimkou ryb.³⁰ Dokonalý již za svého života obdržel „očistný křest“ (consolamentum) vkládání rukou

²⁶ OBERSTE, J. *„Křížová výprava“ proti albigenským*. Přeložila: B. Pscheidtová. Praha: Argo 2014, str. 34.

²⁷ LAMBERT, M. *Středověká hereze*. Přeložil T. Vítek. Praha: Argo 2000, str. 161.

²⁸ MARTIN, S. *Cathars : The Most Successful Heresy of the Middle Ages*. Herts, US: Oldcastle Books, 2014, str. 121.

²⁹ LAMBERT, M. *Středověká hereze*. Přeložil T. Vítek. Praha: Argo 2000, str. 159 - 160.

³⁰ ŘÍČAN, R. - MOLNÁR, A. *Dvanáct století církevních dějin*. Praha: Kalich 2008, str. 338 - 339.

a tímto způsobem se rušily všechny hříchy. Tato čistota mu propůjčovala posvátnou sílu, která se však ztratila, když se dokonalý po přijetí křtu poskvřnil novými hříchy. Díky vysokému nároku na skupinu se předpokládalo, že jich bude přijato jen málo. Novici, kteří byli přijati, pak získali povolení před shromážděnou farností přednášet Otčenáš, jelikož tuto modlitbu směli předříkávat pouze dokonalí. Jejich hlavním úkolem však bylo, že svým přívržencům udělovali před smrtí „duševní křest“ prováděný vkládáním rukou a modlitbou. To mělo zajistit očištění umírajícího od všech pozemských hříchů a připravit ho na putování duše. Pokud přívrženec umřel bez provedení křtu duše, tak to pro něj znamenalo věčné prokletí, z tohoto důvodu bylo důležité neustálé spojení s některým dokonalým.³¹

1.3 Přívrženci a sympatizanti

Credientes, neboli věřící či přívrženci vlastně nebyli členy katarské církve, spíše by se dalo říct, že to byli dlouhodobí čekatelé na členství. Před obdržáním consolamenta totiž přetrvávali ve špíně tohoto světa hříchu a byli odsouzeni k převtělování. Až se souhlasem, že těsně před smrtí přijmou již zmíněné consolamentum (očistný křest), z nich teprve učinilo věřící.³² V praxi tedy mohli uzavírat sňatky, chodit do válek a na živobytí si vydělávali různým způsobem. Dokud nepřijali consolamentum, tak jim katarství nepředepisovalo žádné morální principy, což znamenalo, že mohli žít podle svého vlastního uvážení. Role sympatizantů při obřadech byla velmi pasivní, neboť Otčenáš oni předříkávat nemohli a tak jen naslouchali, jak jej odříkávají dokonalí. Na katarství se tedy účastnili tím, že navštěvovali kázání, prováděli melioramenta (adoraci dokonalého) a

³¹ OBERSTE, J. „Křížová výprava“ proti albigenským. Přeložila: B. Pscheidtová. Praha: Argo 2014, str. 33 – 34.

³² GIVEN, J. B. *Inkvizice a středověká společnost: Moc, kázeň a odpor v Languedocu*. Přeložili: E. Doležalová a F. Doležel. Neratovice: Verbum 2008, str. 25.

pečovali o dokonalého. Také oni mohli krátce před smrtí přijmout consolamentum.³³

³³ LAMBERT, M. *Středověká hereze*. Přeložil T. Vitek. Praha: Argo 2000, str. 163 - 165.

2. Okcitánie - země trubadúrů

2.1 Stručné dějiny

Okcitánie, dnes již zaniklá kultura, poražená říše u které už lze jen těžko dosvědčit její bývalý rozkvět a moc. V tzv. válce proti albigenským v letech 1209 - 1299 (protivníci okcitánských katarů je nazývali albigenští podle města Albi) bylo panství raimundovských hrabat rozvráceno ve středověku nevídanou kampaní, v níž lze jen obtížně rozmotat spleť válečných a diplomatických prostředků, náboženských a politických motivů, ale i přesnější podíl církevních a světských knížat. Byla to země, v níž se setkávaly různé kultury. Ve 2. století př. Kr. se tam například dostali Římané. Nimes, Arles, Narbonne, Toulouse a Bordeaux byla města, která tvořila řadu správních, vojenských a kulturních center římské říše a tato centra byla spojována jedinečnou sítí silnic, jež se používala ještě řadu let poté, co římská říše patřila k minulosti. V době stěhování národů se na území Okcitánie objevili Vandalové a Vizigóti, z čehož Vizigóti si na jedno století zřídili hlavní město v Tolose.³⁴ Roku 513 oblasti východně od Pyrenejí dobyl franský král Chlodovech³⁵ a přičlenil je k merovejské veleříši.³⁶ V 8. století pak arabsko-islámská expanze přinášela další boje, ale také i nové kulturní vlivy. Od 11. století také neustále procházeli Okcitánií poutníci z Itálie, jižního Německa a Burgundska. Směr jejich cesty bylo Santiago de Compostela³⁷. Ve středověku tyto kající cesty podstupovali bohatí i chudí, muži i ženy. Většina těchto poutníků se shromažďovala

³⁴ OBERSTE, J. „Křížová výprava“ proti albigenským. Přeložila: B. Pscheidtová. Praha: Argo 2014, str. 15 - 16.

³⁵ Chlodovech I., který se narodil kolem roku 465 a zemřel v roce 511, byl franský král z rodu Merovejců. Vládnul od roku 481 až do své smrti. Sjednotil všechny Franky pod svoji vládu, a je proto považován za zakladatele franské říše.

³⁶ Řehoř z Toursu, *O boji králů a údělu spravedlivých. Kronika Franků. Dějiny v deseti knihách*. Přeložil: J. Kincl. Praha: Argo 2005, str. 101.

³⁷ Křesťanské poutní místo, kde byly krátce před přelomem tisíciletí nalezeny ostatky apoštola Jakuba.

například v Toulouse, kde se připravovali na obtížný přechod pohoří. To je také důvod, proč se v Okcitáni dá nalézt velké množství bohatě obdařených klášterů a poutních kostelů.³⁸ Jazyk, nebo také okcitánský dialekt byl spojovacím článkem okcitánské identity. Mluvílo se jím od Atlantiku až po západní Alpy. Jakožto jeden z románských jazyků se však více blížil jazyku severního Španělska nežli jazyku Francie.³⁹ Od 11. století dosáhl takové oblíbenosti, že z části konkuroval také latině. Na rozdíl od většiny jiných evropských oblastí zde tedy existovala druhá vysoce rozvinutá písemná řeč a literatura.⁴⁰ Z tohoto důvodu tu také vznikl jeden z prvních překladů bible do národního jazyka.⁴¹ Také samotní kataři při bohoslužbách používali Nový Zákon v národním provensálském jazyce, který se jako jediný zachoval. Ostatní jejich literatura byla inkvizicí zničena. Jejich učení tedy dnes známe jen ze spisů jejich protivníků.⁴² V Okcitánii zůstaly římské instituce a tradice až do středověku. Bylo to tak nejen z důvodu politické nezávislosti na Francii, ale i její okrajové poloze. Nedůležitější z římských pozůstatků byl propracovaný, písemně doložený právní systém, který fungoval ve většině oblastí civilního a veřejného života. Stále zde měla své místo světská povolání jako například: právník, veřejný notář nebo právně vzdělaný písař. Na rozdíl od Francie, Německa a Anglie, kde na akademické vzdělání a písemnictví uplatňovala církev nenarušitelný monopol, tedy v praxi to znamenalo, že běžně právní úkony byly zpečetěny v opatství nebo kostele, tak ve městech Nimes, Narbonne nebo

³⁸ OBERSTE, J. „Křížová výprava“ proti albigenským. Přeložila: B. Pscheidtová. Praha: Argo 2014, str. 16.

³⁹ WAKEFIELD, W. L. *Heresy, Crusade and Inquisition in Southern France 1100 - 1250*. London: George Allen & Unwin Ltd 1974, str. 50.

⁴⁰ OBERSTE, J. „Křížová výprava“ proti albigenským. Přeložila: B. Pscheidtová. Praha: Argo 2014, str. 18.

⁴¹ HROCH, M. - SKÝBOVÁ A. *Králové, kacíři, inkvizitoři*. Praha: Československý spisovatel 1987, str. 18.

⁴² ŘÍČAN R. - MOLNÁR A. *Dvanáct století církevních dějin*. Praha: Kalich 2008, str. 339.

Toulouse vykonávali od 11. století právní činnosti světští notáři.⁴³

2.2 Obyvatelé Okcitánie

Okcitánská mentalita byla různorodá. Jinak se žilo v horské vesnici v Pyrenejích než v některých přístavních městech u Středozemního moře. Rozdíly v myšlení a životním stylu by se také našly u venkovské šlechty a u kupeckého nebo řemeslnického obyvatelstva v Toulouse. Až právě písně trubadúrů, jimiž byla tato země vyhlášená, pomohly více přiblížit mentalitu okcitánské aristokracie. Oberste o nich píše toto: *Jako členové vyšší šlechtické vrstvy nabízeli tito básníci fundované, často ironické popisy svého stavu, které se zdaleka nevěnovaly pouze pravidlům lásky (minnesang), ale týkaly se všech oblastí šlechtického sebepojetí, tedy záležitostí souvisejícím s lénem a politikou, sňatkům a rodině, rytířským hrám a turnajům, ctnostem a neřestem dvorské společnosti, kódům chování mezi ženou a mužem, mezi domácími a cizinci. Trubadúrská lyrika, která byla na vysoké básnické úrovni, poskytovala od 12. století zásadní podněty dvorské kultury celé Evropy.*⁴⁴ Díky Trubadúřům je tedy možné nahlédnout do aristokratického života, avšak vzhled do života obyčejných lidí neposkytuje. Až z dostupného nálezu v horské vesničce Montailou, jehož autorem je biskup východopyrenejské diecéze Pamiers Jacques Fournier⁴⁵ lze usuzovat, že rolnický život na venkově se měnil pomalu. Bylo tedy obtížné tam změnit zaběhnuté tradice a zvyky a proto právě tam katarství přetrvalo nejdéle. Prostý lid si totiž neuvědomoval rozdíl mezi katolickými a katarskými náboženskými představami. Katarští kazatelé, kteří putovali v chudobě z vesnice do vesnice a konali dobré skutky, pro ně byli „dobří křesťané“ nebo také „dobří lidé“ neboť jejich

⁴³ OBERSTE, J. „Křížová výprava“ proti albigenským. Přeložila: B. Pscheidtová. Praha: Argo 2014, str. 18.

⁴⁴ Tamtéž. Str. 19.

⁴⁵ Biskup z Pamiers se narodil zřejmě roku 1280 a zemřel v roce 1342 v Avignonu. 20. prosince 1334 se stal papežem Benediktem XII.

životu a učení nebylo možné nic vytknout. Autoritu vzdáleného biskupa nebo samotného papeže však prostí lidé z venkova nikdy nezpochybňovali.⁴⁶

2.3 Život ve městech

Města od 11. století prožívala velký rozmach a také probíhal proces popsáný jako „komerční revoluce“. To znamenalo, že hospodářské aktivity v rozrůstajících se městech nabývaly stále více charakteru peněžního hospodářství orientovaného na trh. Po celé Evropě pak obchodní místa mezinárodního významu vytvářela síť. Z Bordeaux se ve 13. století vyváželo víno do Anglie a odtud dále až do skandinávských zemí. V Toulouse, které bylo považováno za hlavní město Okcitánie a žilo tam asi 30 až 40 tisíc lidí před válkou proti albigenským, probíhal obchod s vínem, arabským zbožím a také s barvivou, po nichž byla poptávka ve flanderských centrech výroby látek. V raném středověku byla města hlavně opevněnými osadami, jimž vládnul místní šlechtic nebo biskup, ale čím dál tím bohatší kupci, bankéři a řemeslníci si postupně prosazovali politická spolurozhodovací práva, což v některých částech Evropy vedlo ke vzniku městských rad, volbě starostů a vytváření všeobecně závazných předpisů. Tyto vlády se v Okcitánii nazývaly konzuláty podle římského vzoru a ve větších městech je tvořili členové elitní horní vrstvy, do které patřila místní šlechta nebo úspěšní obchodníci a podnikatelé.⁴⁷ Nebylo pak také výjimkou, že se tam setkávali katolíci, kataři a židé.⁴⁸

2.4 Raimundovci

Ve většině krajů mezi Pyrenejemi a přímořskými Alpami, mezi Auvergerne a Středozezemním mořem vládla hrabata z Toulouse. Koncem 11. století, kdy byli na vrcholu moci,

⁴⁶ OBERSTE, J. *„Křížová výprava“ proti albigenským*. Přeložila: B. Pscheidtová. Praha: Argo 2014, str. 19 – 20.

⁴⁷ Tamtéž, str. 20 – 21.

⁴⁸ MARTIN, S. *Cathars : The Most Successful Heresy of the Middle Ages*. Herts, US: Oldcastle Books, 2014, str. 68.

zabíralo toto teritorium celých třináct hrabství. Spravovali tedy území zhruba stejně velké, jako bylo území jejich formálních panovníků francouzských králů.⁴⁹ Podle hraběte Raimunda I.⁵⁰, jehož rodokmen sahá až ke karlovské říšské aristokracii, se nazývali rodem Raimundovců.⁵¹

2.5 Mocné rozšíření katarů v Okcitánii

Proč právě v Okcitánii se katarské hnutí rozšířilo více než jinde? Nejjednodušší a nejprostší odpovědi na tuto otázku lze nalézt v tom, že uvnitř tak rozsáhlého území jako byla Okciténie tomu „veřejná moc“, ponechala volný průběh⁵², zatímco na jiných územích se církev i světská moc snažil mít hereze pod kontrolou. Někteří feudálové toto hnutí dokonce podporovali.⁵³ Ono totiž silně kazatelsky založené katarství neprahlo po pozemcích a majetku oproti bohatým biskupům a klášterům v Languedoku⁵⁴ a pro bohatší vrstvy to bylo jednodušší podporovat někoho domácího, než cizince, co jim bude hrozit klatbou. Zároveň příkladnost apoštolského života katarského duchovenstva, dostupnost a otevřenost jejich řeholních domů a poselství pastýřské činnosti, které bylo snadno pochopitelné, bylo přesně to, co křesťanská populace tehdejší doby očekávala.⁵⁵ Okciténský feudalismus nebyl tak pevně hierarchizován v rukách světské moci, jako tomu bylo například u vlámské šlechty. Tento přístup napomohl rozvíjení autonomie náboženské a kulturní volby, což nebylo na území severní Francie možné, protože tam se nacházel centralizovaný

⁴⁹ WAKEFIELD, W. L. *Heresy, Crusade and Inquisition in Southern France 1100 - 1250*. London: George Allen & Unwin Ltd 1974, str. 51.

⁵⁰ Byl to hrabě z Limoges, Rouergue, Quercy, Toulouse a Albi. Narodil se jako mladší syn Fulcoalda z Rouergue a Senegundy. Zemřel asi roku 865 při obraně svých území.

⁵¹ OBERSTE, J. „Křížová výprava“ proti albigenským. Přeložila: B. Pscheidtová. Praha: Argo 2014, str. 25.

⁵² WAKEFIELD, W. L. *Heresy, Crusade and Inquisition in Southern France 1100 - 1250*. London: George Allen & Unwin Ltd 1974, str. 65.

⁵³ BRENONOVÁ, A. *Kataři: život a smrt jedné křesťanské církve*. Přeložila: D. Šmerdová. Brno: CDK 2001, str. 109.

⁵⁴ WAKEFIELD, W. L. *Heresy, Crusade and Inquisition in Southern France 1100 - 1250*. London: George Allen & Unwin Ltd 1974, str. 65.

⁵⁵ BRENONOVÁ, A. *Kataři: život a smrt jedné křesťanské církve*. Přeložila: D. Šmerdová. Brno: CDK 2001, str. 109.

feudální systém. Provensálská světská moc volila formu volné vlády, tedy nesnažila se svým nedisciplinovaným vazalům vnutit určité normy. Ani církevní organizace řeholních institucí a farností nebyla nijak zvlášť uspořádaná. Díky své nedbalosti a možná i nezájmu ponechávala zde volné pole působnosti heretickým hnutím.⁵⁶ Samotná světská moc se vyznačovala jen malou ochotou podrobit se požadavkům římské církve i u hraběte Raimunda VI. bylo zvykem, že vybíral desátky a zabíral církevní majetek.⁵⁷ V severních krajích byly přísně fyzicky odděleny řády těch, kteří se modlili a přebývali v klášterech vystavěných v údolích. Ti, kteří bojovali, sídlili v hradech na strmých kopcích a ti, kteří pracovali na poli, bydleli ve vesnicích v chalupách v těsné blízkosti pole. V Okcitánii bylo uspořádání lidu jiné. Zmíněné řády se zde prolínaly a tedy i uspořádání vesnic a měst bylo odlišné a to takové, že šlechtici, kteří se dělili o moc s městskými konzuláty, sídlili v bezprostřední blízkosti řemeslníků či zámožných sedláku a vedle nich se začaly otevírat katarské domy. To všechno způsobilo, že se tyto řády společnosti mohly často setkávat a zároveň se katarství mohlo dostat do nejvyšších vrstev. Nebylo tedy jako u katolického křesťanství výsadou pouze kléru a lidu studovaného v klášterech, ale bylo úzce propojeno s všedním životem obyvatel tehdejší Okcitánie.⁵⁸

⁵⁶ Tamtéž, str. 111.

⁵⁷ HROCH, M. - SKÝBOVÁ A. *Králové, kacíři, inkvizitoři*. Praha: Československý spisovatel 1987, str. 20.

⁵⁸ BRENONOVÁ, A. *Kataři: život a smrt jedné křesťanské církve*. Přeložila: D. Šmerdová. Brno: CDK 2001, str. 112.

3. Počátky konfliktu

Již někdy koncem 70. let 12. století se první kataři objevili v Itálii. Toto učení se tam dostalo pravděpodobně prostřednictvím říšského kléru, který byl v Itálii hojně zastoupen.⁵⁹ Pak se šířilo dál až na druhou stranu Alp, tedy směrem do Francie. V roce 1114 byli v diecézi Beauvais, která se nachází na severu Francie, obžalováni a upáleni přívrženci této nové víry. O pět let později se v Toulouse sešel koncil meridionálních a španělských biskupů, aby nové učení prořešil a rozhodl, že ti, kteří pod maskou nějaké náboženské formy odmítají svátosti a církevní autority, budou prokleti jako heretici a za pomoci světské moci budou vykázáni z církve.⁶⁰ Stejně měli dopadnout i ti, kteří herezi podporovali.⁶¹ Kolem roku 1140 napomínal opat z Cluny⁶² Petr Ctihodný⁶³ jihofrancouzské biskupy, že jsou nečinní vůči herezi, jež se jim rozšiřuje po krajích, které mají spravovat. V této době se cisterciácký opat Bernard z Clairvaux⁶⁴ spolu s dalšími několika biskupy chystal na kazatelskou pouť proti okcitánským heretikům. Vyžádal si pak podporu přímo od hraběte z Toulouse, avšak pouť nedosáhla velkého úspěchu. V Toulouse bylo přijetí chladné a v Bordeaux na katolické kazatele dokonce obyvatelstvo zaútočilo a oni museli v noci uprchnout.⁶⁵ V roce 1177 se poprvé hrabě Raimund V.⁶⁶ zmiňuje

⁵⁹ ZBÍRAL, D. *Největší hereze*. Praha: Argo 2007, str. 32.

⁶⁰ OBERSTE, J. *„Křížová výprava“ proti albigenským*. Přeložila: B. Pscheidtová. Praha: Argo 2014, str. 35.

⁶¹ Tamtéž.

⁶² Klášter v Cluny založil roku 910 akvitánský vévoda Vilem Zbožný. Zaručil mu svobodnou volbu dalších opatů a vzdal se nároků na klášterní jmění. Klášterní majetek chránil před zásahy jiných světských i duchovních moci a samotný klášter byl postaven pod přímou ochranu papežské stolice.

⁶³ Byl to francouzský teolog, básník a také opat v Cluny, z jeho pověření byl poprvé přeložen korán do latiny.

⁶⁴ Narodil se roku 1090/1091. Pocházel z východofrancouzského rytířského rodu. Roku 1112 vstoupil do kláštera v Cîteaux a zřekl se světského života. V roce 1830 ho papež Pius VII. prohlásil učitelem církve.

⁶⁵ OBERSTE, J. *„Křížová výprava“ proti albigenským*. Přeložila: B. Pscheidtová. Praha: Argo 2014, str. 36.

⁶⁶ Raimond V. byl hrabě z Toulouse, Saint-Gilles, Rouergue a markýz provensálský. Narodil se v roce 1134 a zemřel roku 1194 v Nîmes. Svého

v dopise, který se zachoval v kronice Gervaise z Canterbury⁶⁷, že se na jeho území šíří hereze, která nelze potřít mečem duchovním a proto je potřeba sáhnout po meči hmotném. Avšak on sám na to nestačí, protože proti němu stojí jak šlechtici jeho území, tak také obrovské množství prostého lidu. Ke křížové výpravě, kterou hrabě Raimund žádal, nedošlo, ale ještě téhož roku na podzim se francouzský král Ludvík VII.⁶⁸, anglický král Jindřich II.⁶⁹ a kardinál Petr ze San Crisogono dohodli na předběžné výpravě do jižní Francie. Králové tedy vyslali Petra a ten se v hodnosti papežského legáta vydal do Toulouse, aby problémy s heretiky vyřešil. Jindřich z Marcy, opat cisterciáckého kláštera v Clairvaux, ho doprovázel jako společník. Za podpory toulouského hraběte kázali proti kacírům, ale jejich činnost spočívala také v disputacích i v přímém nátlaku na příklad tím, že kacírským kazatelům zakázali veřejně kázat.⁷⁰ V roce 1179 se konal 3. lateránský koncil, jehož tématem byli mimo jiné také kataři a jejich otázka hereze. Kánon O hereticích, který z něj vzešel a byl platný pro veškeré křesťanstvo, poprvé oznámil tresty pro přívržence a také podporovatele katarství. Tresty byly následující: exkomunikace, odepření křesťanského pohřbu, zákaz stýkání se a obchodování s nimi, zabavení majetku a žalář. Ti, kdož se proti nim na rady biskupů postavili se zbraní v ruce, stáli pod ochranou církve jako křižáci.⁷¹

otce Alfonse Jordana z Toulouse doprovázel na křížové výpravě do Svaté země. Po jeho smrti zdědil čtrnáctiletý Raimund jeho panství.

⁶⁷ Anglický kronikář, který byl narozen roku 1141 a zemřel v roce 1210.

⁶⁸ Narodil se roku 1120/1121 jako syn Ludvíka VI. a Adély z Maurienne a zemřel v roce 1180 v Paříži. Pocházel z dynastie Kapetovců a roku 1131 byl korunován v Remeši na francouzského krále.

⁶⁹ Narozen byl 5. března 1133 v Le Mans a zemřel 6. července 1189 na hradě Chinon. Byl nejstarší ze tří synů hraběte Geoffroye z Anjou a Matyldy, dcery Jindřicha I. krále anglického. V roce 1154 byl on sám korunován na anglického krále.

⁷⁰ ZBÍRAL, D. *Největší hereze*. Praha: Argo 2007, str. 33 – 34.

⁷¹ JEDIN, H. *Malé dějiny koncilů*. Přeložil: K. Dolista. Praha: Ústřední církevní nakladatelství 1990. str. 36.

3.1 Raimund VI.

Jedna z postav, která hrála velkou roli v našem případě ve válce proti albigenským, byl Raimund VI. Vládu převzal v roce 1194 od svého otce Raimunda V. nad hrabstvím Toulouse, vévodstvím Narbonne a markrabstvím Provence. Nový hrabě dva roky poté co se ujal vlády, nechal zničit převorství Saint-Gilles a na jeho místě postavil pevnost Mirapetra. Papež Celestýn III.⁷² mu v bule z 1. března 1196 pohrozil exkomunikací, pokud napáchané škody nenapraví a pevnost nezboří. Na hraběte to valný dojem neudělalo a smířil se s exkomunikací.⁷³ On ho totiž papež v podstatě ani moc ohrozit nemohl, jednak byl daleko v Římě a za druhé mu chyběly dostatečné finanční prostředky.

3.2 Papežova snaha o nápravu

Papež Inocenc III, který usedl na papežský stolec roku 1198, byl prvním papežem, který si kladl za primární cíl vypořádat se s heretickými náboženskými hnutími.⁷⁴ Dne 21. dubna téhož roku napsal okcitánským arcibiskupům papežský list, ve kterém je ponejprv informoval, že do jejich diecézí posílá legáty Rainera a Quida, aby tam řešili problém šířící se hereze. Samotní biskupové byli vybízeni, aby kázali intenzivněji a světská knížata měla podporovat pronásledování kacířů. Pokud tak neučinili, hrozila jim exkomunikace, avšak ani toto varování nemělo velkou odezvu.⁷⁵ I papežští legáti měli všechny církevní pravomoci a všechna nejvyšší pověření, díky nimž mohli udílet nejvyšší tresty, jako bylo odsouzení k upálení či exkomunikace.⁷⁶ Druhý papežský list, který napsal, byl adresován přímo legátům. Inocenc III. jim udělil

⁷² Původně se jmenoval Hyacint Bobo-Orsini. Narodil se roku 1106 a zemřel v roce 1198. Na papežský stolec usedl v roce 1191.

⁷³ OBERSTE, J. „Křížová výprava“ proti albigenským. Přeložila: B. Pscheidtová. Praha: Argo 2014, str. 45 - 46.

⁷⁴ LAMBERT, M. *Středověká hereze*. Přeložil T. Vítek. Praha: Argo 2000, str. 139.

⁷⁵ OBERSTE, J. „Křížová výprava“ proti albigenským. Přeložila: B. Pscheidtová. Praha: Argo 2014, str. 46.

⁷⁶ HROCH, M. - SKÝBOVÁ, A. *Králové, kacíři, inkvizitoři*. Praha: Československý spisovatel 1987, str. 20.

pokyn, aby toulouského hraběte zprostilí církevní klatby, pokud prokáže věrnost církvi. Z toho listu je možné usuzovat, že papež se Raimunda VI. snažil získat jako spojence a proto mu slíbil, že urovná započatý spor s jeho předchůdcem o opatství v Saint-Gilles. Za zrušení exkomunikace od něj požadoval, aby ho podpořil v plánované křížové výpravě do Svaté země. Mohl se této výpravě účastnit sám anebo jen mohl poskytnout dostatečné množství ozbrojenců.⁷⁷ Na této žádosti je patrné, že Řím se snažil získat spojence a finanční prostředky pro svou budoucí politiku.

3.2.1 Biskupové Diego a Dominik de Guzmán

Papež Inocenc III. proti kacírům vyslal dva španělské kněze Diega a Dominika de Guzmána. Dostali se do Okcitanie v tu dobu, kdy katarství zde bylo plně zakořeněno. Při své cestě se setkali také s papežskými legáty Arnoldem Amalrichem, Petrem z Castelnau a fráterem Raoulem, kteří ve své misi byli téměř neúspěšní.⁷⁸ Chtěli tedy změnit taktiku, a místo aby cestovali jako knížata, jak to činili předchozí poslové, volili cestu chudoby, odložili veškeré pohodlí a procházeli jižní Francií jako žebraví kazatelé v bílém lněném oděvu a žádali lid, aby zúčtovali s kacíři. Tímto činem se také chtěli připodobnit dokonalým, protože pravděpodobně předpokládali, že se tak více přiblíží lidem. Avšak ani takto neměli valný úspěch,⁷⁹ a proto se v roce 1207 navrátil biskup Diego do Osmy, aby přivedl pomoc ze své diecéze, kde chtěl najít stejně zanícené kazatele. Na cestu se však už nikdy znovu nevydal, jelikož v Osmě zemřel.⁸⁰ Dominik ve svém kázání pokračoval dál i bez Diega a doufal, že mezi kacíři nalezne mučednickou smrt. To se mu nepodařilo a neúspěšný byl

⁷⁷ OBERSTE, J. „Křížová výprava“ proti albigenským. Přeložila: B. Pscheidtová. Praha: Argo 2014, str. 46.

⁷⁸ HROCH, M. – SKÝBOVÁ A. *Králové, kacíři, inkvizitoři*. Praha: Československý spisovatel 1987, str. 19 – 20.

⁷⁹ GRIGULEVIČ, I. R. *Dějiny inkvizice*. Přeložila: V. Boudyšová. Praha: Svoboda 1982, str. 71.

⁸⁰ HROCH, M. – SKÝBOVÁ A. *Králové, kacíři, inkvizitoři*. Praha: Československý spisovatel 1987, str. 20.

také s obracením kacírů na pravou víru. O několik desítek let později byl nazván svatým Dominikem. Při této kazatelské pouti se mu povedlo zakládat domy své řehole, jejichž stoupcem později dominikáni, se spolu s ním přidávali ke křížovým výpravám v Okcitánii. Kromě toho to byli také velcí podporovatelé inkvizice.⁸¹

3.2.2 Papežský legát Petr z Castelnau a jeho zabití

Po onemocnění legáta Rainera jej papež nahradil dvěma cisterciáckými mnichy. První se jmenoval Rudolf z Fontfroide a druhý byl Petr z Castelnau, který sehrál velkou roli v hrozbě křížové výpravy.⁸² Petr do mnišského řádu vstoupil v roce 1202. Vynikal svojí horlivostí pro katolické křesťanství a také snahou vyniknout. Za vlády toulouského hraběte Raimunda VI. se dostal v roce 1207 na jeho panství. Hrabě z jeho přítomnosti nebyl nadšen, jelikož se mu nepovedlo dostát slibu, že bude s církví bojovat proti herezím a vymítí jí tak ze svého území.⁸³ Proto chtěl Petr z Castelnau na jeho území vytvořit spolek provensálských šlechticů proti heretikům, avšak hrabě se jeho příkazům nechtěl podřizovat a odepřel mu podporu.⁸⁴ Ten ovšem měl proti hraběti mocnou zbraň a tou byla opětovná exkomunikace a interdikt. Svůj rozsudek si nechal potvrdit přímo u papeže Inocence III. Dne 13. ledna nebo 14. ledna roku 1208 se oba, toulouský hrabě a cisterciák Petr, sešli na opatství v Saint Gilles, ale tam se nepohodli. Na tomto setkání hrabě pronesl slova, která se měla stát osudná jak pro samotného hraběte a celou Okcitánii, tak pro Petra z Castelnau. Hrabě vyřkl, že bude papežského legáta neustále pronásledovat ve vodě i na zemi. Druhý den ráno byl nedaleko převozu přes Rhônu mnich

⁸¹ HROCH, M. - SKÝBOVÁ, A. *Králové, kacíři, inkvizitoři*. Praha: Československý spisovatel 1987, str. 18 - 20.

⁸² OBERSTE, J. *„Křížová výprava“ proti albigenským*. Přeložila: B. Pscheidtová. Praha: Argo 2014, str. 46.

⁸³ HROCH, M. - SKÝBOVÁ, A. *Králové, kacíři, inkvizitoři*. Praha: Československý spisovatel 1987, str. 20.

⁸⁴ OBERSTE, J. *„Křížová výprava“ proti albigenským*. Přeložila: B. Pscheidtová. Praha: Argo 2014, str. 51.

Petr z Castelnau zavražděn neznámým vrahem. Jeho ostatky byly pohřbeny v opatství v Saint Gilles.⁸⁵ Podezření po tomto činu padlo na toulouského hraběte Raimunda VI., právě kvůli zmiňované rozpravě, jež s Petrem před jeho vraždou vedl.⁸⁶

⁸⁵ HROCH, M. - SKÝBOVÁ A. *Králové, kacíři, inkvizitoři*. Praha: Československý spisovatel 1987, str. 20. - 21.

⁸⁶ LAMBERT, M. *Středověká hereze*. Přeložil T. Víttek. Praha: Argo 2000, str. 146.

4. Křížová výprava proti albigenským

4.1 Blížící se vojenský zákrok

Ještě před samotným posledním signálem pro vypuknutí křížové výpravy, jež byla vražda Petra z Castelnau, se papež přesvědčil, že nemůže důvěřovat ujištění, které přicházelo z hlavního okcitánského města o potlačení katarského hnutí. Proto se v roce 1204 obrátil na nejvyššího lenního pána hrabství francouzského krále Filipa II.⁸⁷, aby ho přiměl k násilnému zákroku proti katarským šlechticům v Languedoku. Krále chtěl nalákat na možnost získat oblasti ovládané zmíněnými šlechtici. Pro něj však Languedok byl vedlejším dějištěm jeho politiky a zároveň nechtěl obětovat svého příbuzného, Raimund VI. byl totiž přes matku spřízněný s kapetovskou dynastií, zájmem papeže. Hrabě z Toulouse byl také jeho silným a důležitým spojencem při oslabování anglické pozice na kontinentě a tak papeži roku 1207 král vzkázal, že válečné tažení proti Okcitánii schválit nemůže.⁸⁸ Papež však nesoustředil svou pozornost jen na hledání vojenských spojenců, ale také se zaměřil na okcitánský klérus, který podle všeobecného mínění nedostatečně plnil své povinnosti. Svými opatřeními zaručil jeho legátům rozšiřování pravomocí, také povolal další cizí kazatele a nakonec začal sesazovat jihofrancouzské biskupy. Mezi sesazenými se nacházel arcibiskup z Narbonne, ale i biskupové z Toulouse, Carcassonne, Albi a Rodezu.⁸⁹ Již 10. března po vraždě Petra z Castelnau, která se stala hlavním argumentem a rozjezdovým můstkem následujících událostí, se papež obrátil na evropskou šlechtu a na věřící v celém křesťanském světě, aby pomstili smrt papežského legáta a odsouhlasili účast na křížovém

⁸⁷ Filip II. August se narodil 21. srpna 1165 v Paříži a zemřel 14. července 1223 v Nantes. Byl to významný francouzský král, který přispěl ke sjednocení Francie a odstranil vlivy anglických panovníků na kontinentě.

⁸⁸ OBERSTE, J. „Křížová výprava“ proti albigenským. Přeložila: B. Pscheidtová. Praha: Argo 2014, str. 48 – 52.

⁸⁹ Tamtéž, str. 48.

tažení proti Okcitánii.⁹⁰ I král Filip II. obdržel novou výzvu. Inocenc III. zřejmě předpokládal, že při samotném tažení bude moct zabavit raimundovská teritoria,⁹¹ avšak od Filipa mu přišla odpověď, že toto není možné, protože dosud nebyl proveden proces kvůli herezi, a i tak by příjmy, podle platného církevního práva, z konfiskace naležely po jedné třetině, papeži, místní církvi a zemskému vládci⁹² a zároveň on jako lenní pán území a navíc král má rozhodující slovo v případě, že by k novému dělení země mělo dojít.⁹³ Nakonec po dlouhém váhání dovolil svým vazalům a asi 500 rytířům, aby se papežské kampaně zúčastnili.⁹⁴ On však nadále setrval ve svém neutrálním postoji. Ani Raimund nenechal nic náhodě a vyslal delegaci, která pro něj měla s kurií vyjednat podmínky smírného řešení konfliktu. V lednu 1209 došlo k takovému kompromisu: hrabě musel dát slib, že předá sedm svých hradů v Provinci, nad kterými měli následně převzít správu příslušní biskupové, a až do odvolání církevní klatby bude podřízen papežovu diktátu. Přípravou absoluce byl pověřen papežský sekretář Milo a janovský klerik Theodisius. Toto nebyl však jejich jediný úkol, hlavním posláním bylo, aby zaměřili Raimundovu pozornost k očekávanému církevnímu pokání a odvrátili ji od vojenských příprav na křížové tažení, jež už dávno započaly. Bez ohledu na smírné signály z Toulouse, církev vyslala kazatele, kteří měli za úkol verbovat účastníky křížového tažení, aby již byli připraveni v případě horšího scénáře. Cisterciáci se snažili zaujmout hlavně tím, že každý účastník mohl získat odpustky a světskou odměnou mu mohly být statky a majetek poražených nepřátel.⁹⁵ Zároveň u

⁹⁰ GRIGULEVIČ, I. R. *Dějiny inkvizice*. Přeložila: V. Boudyšová. Praha: Svoboda 1982, str. 71.

⁹¹ OBERSTE, J. *„Křížová výprava“ proti albigenským*. Přeložila: B. Pscheidtová. Praha: Argo 2014, str. 57.

⁹² Tamtéž, str. 90.

⁹³ Tamtéž, str. 57.

⁹⁴ WAKEFIELD, W. L. *Heresy, Crusade and Inquisition in Southern France 1100 - 1250*. London: George Allen & Unwin Ltd 1974, str. 93.

⁹⁵ OBERSTE, J. *„Křížová výprava“ proti albigenským*. Přeložila: B. Pscheidtová. Praha: Argo 2014, str. 58.

malých zúčastňujících se šlechticů byl problém jejich majetek, protože jejich výnosy byly malé a také byli velmi často silně zadluženi a proto, aby za tu dobu, co se účastnili křížové výpravy, nezkrachovali, tak získali církevní ochranu, která znamenala, že splácení všech dluhů bylo odloženo a braní úroků bylo obecně zapovězeno.⁹⁶ Tím si církev získala mnoho přívrženců z chudších poměrů. Na den 18. června byl tedy naplánovaný kající ceremoniál Raimunda VI., který měl proběhnout v opatství v Saint-Gilles kde byl zabit Petr z Castelnau. Hrabě pouze do půl těla oděný byl přiveden před vchod do kostela, kde předstoupil před papežského legáta a před více než dvaceti arcibiskupy přísahal na tělo Kristovo a na svaté relikvie, že bude ve všem naslouchat příkazům svaté římské církve. Na to položil legát hraběti kolem krku štólu, uchopil ji na obou koncích a vedl jej pod ranami prutů shromážděných do kostela, kde musel sestoupit do krypty a poklonit se ostatkům Petra z Castelnau.⁹⁷ Dále bylo od něj požadováno, aby předal všechny kacíře na svém území i s jejich majetkem přicházejícím křížákům. Rozpoznat heretiky měl podle nastavených měřítek biskupů a legátů. Podobnou přísahu věrnosti měli přislíbit i Raimundovi vazalové. Všichni tak učinili kromě vikomta Raimunda Rogera Trencavela⁹⁸ z Carcassone, Béziers a Albi. Po posledním slibu, kdy přislíbil podporu poslušnost vůdcům křížové výpravy a péči o bezpečnost jich samých a jejich vojáků se z Raimunda stal křížák ve vlastní zemi, jenž musel plnit rozkazy Arnolda Amalricha⁹⁹ a cizích šlechticů. Je možné, že toto všechno podstoupil kvůli tomu, že byl ujištěn, že tažení bude namířeno pouze proti Raimundu Rogeru Trencavelovi.

⁹⁶ Tamtéž, str. 63.

⁹⁷ GRIGULEVIČ, I. R. *Dějiny inkvizice*. Přeložila: V. Boudyšová. Praha: Svoboda 1982, str. 72.

⁹⁸ Narodil se roku 1185 a zemřel 10. listopadu 1209. Byl to syn Rogera II. Trencavela a Adély, dcery toulouského hraběte Raimonda V.

⁹⁹ Od roku 1200 do 1212 působil jako opat kláštera v Citeaux. Také byl jmenován papežským legátem v Okcitánii a stal se duchovním vůdcem ve válce proti albigenským. Zemřel 29. května 1225.

Předpokládal tedy, že se zbaví mocného konkurenta¹⁰⁰ ve vlastní zemi a zároveň doufal, že jako účastník bude mít větší vliv na její průběh.¹⁰¹

4.2 Obléhání a dobití Béziers

Přijetí hraběte z Toulouse mezi křižáky bylo považováno za signál započetí dlouhé a kruté války vrcholného středověku. Křížová výprava se tedy poté vydala směrem k území Trencavelů.¹⁰² Do čela výpravy byl postaven papežský legát Arnald Amalrich, avšak Šimon z Montfortu¹⁰³, jenž vynikal svou odvahou a křesťanskou ctností, ale také krutostí a bezohledností, se postupem času stal faktickým vůdcem křížové výpravy.¹⁰⁴ Družina té doby mohla obsahovat asi 20 000 až 30 000 lidí, z čehož většina patřila k zásobovacímu oddílu a špatně vyzbrojenému pěšímu vojsku. Z ekonomických důvodů, byla účast ve válce podmíněna dobou čtyřiceti dnů, což nutilo vůdce výpravy k rychlému jednání. A proto dne 24. června velká armáda opustila Lyon a ve Valence se k ní přidal slibem vázaný Raimund VI. V Orange a v Arles a v dalších lenních městech se jim díky Raimundově přítomnosti samy otevřely brány. A tak bez většího problému postupovali směrem k Béziers.¹⁰⁵ Cestou ještě stihli obsadit město Servian, jehož obyvatelé se vzdali a dne 21. července 1209 zaujali pozice na pahorcích východně od plánovaného cíle obléhání, tedy Béziers.¹⁰⁶

Zde na tomto místě se udála jedna z netraumatizovanějších

¹⁰⁰ Raimundovci a Trencavelové, byly dva nejmocnější rody v Languedoku, kteří mezi sebou vedli dlouhodobé spory o nadvládu na tomto území.

¹⁰¹ OBERSTE, J. „Křížová výprava“ proti albigenským. Přeložila: B. Pscheidtová. Praha: Argo 2014, str. 60 – 61.

¹⁰² Tamtéž, str. 62.

¹⁰³ Šimon IV. z Montfortu narozen byl asi roku 1165 a zemřel roku 1218 při obléhání Toulouse. Byl to hrabě z Montfortu a Leicestru, jenž pocházel z Ile-de-France. Účastnil se IV. křížové výpravy do Svaté země a také uposlechl výzvy papeže a vydal se na tažení proti katarům.

¹⁰⁴ HROCH, M. – SKÝBOVÁ A. *Králové, kacíři, inkvizitoři*. Praha: Československý spisovatel 1987, str. 21.

¹⁰⁵ OBERSTE, J. „Křížová výprava“ proti albigenským. Přeložila: B. Pscheidtová. Praha: Argo 2014, str. 62 – 64.

¹⁰⁶ Tamtéž, str. 67.

událostí války proti albigenským. Béziers bylo opevněné biskupské město, které oplývalo mocí a bohatstvím.¹⁰⁷ Vikomt Raimund Roger Trencavel se přesunul těsně před jeho oblehnutím do nesilnější pevnosti Okciténie, jenž bylo Carcassonne a zanechal tam své muže a poddané, aby čelili zdlouhavému obléhání.¹⁰⁸ Obléhání v té době probíhalo téměř všude podle stejného principu. Obléhatelé bezprostředně po obklíčení zahájili vyjednávání s pánem hradu. Byl mu nabídnut čestný odchod a ušetření jeho mužů, pod podmínkou, že jim budou vydáni všichni heretici z města. Pokud jednání selhalo, tak bylo na všechny obyvatele města nahlíženo jako na heretiky pro jejich neposlušnost vůči papežskému nařízení a po dobití hradu byly zapalovány hranice. Křižáci se tedy snažili ospravedlnit každé násilí nařízením z Říma, které požadovalo zničení katarů. Bylo však téměř nemožné zjistit, kterého jednotlivce lze považovat za kacíře a tak všichni, kteří kladli odpor cizím armádám, upadli do podezření z hereze.¹⁰⁹ Což byli v podstatě všichni, protože přeci jen obyčejným vojákům šlo především o kořist a ne o očištnou válku. Křižáci tedy povětšinou sestavili seznam osob podezřelých z kacírství, které jim měly být z města vydány. Rozhodnutí o tom kdo je, a kdo není katar, činilo vedení výpravy, což byli povětšinou cizinci, kteří přišli do Okciténie získat nová vlastnická práva z majetku heretiků. Je zde více než jasné, že na seznam se dostávali především baroni, šlechtici a bohatí měšťané, které bylo potřeba odklidit z cesty v politickém i hospodářském smyslu.¹¹⁰ Jako vyslanec při vyjednávání zde působil biskup Rainald z Monpeyroux, znal totiž vyjednávací partnery a tak je mohl pravděpodobně jako jediný přesvědčit, aby město křižákům

¹⁰⁷ OBERSTE, J. „Křížová výprava“ proti albigenským. Přeložila: B. Pscheidtová. Praha: Argo 2014, str. 67.

¹⁰⁸ MARTIN, S. *Cathars: The Most Successful Heresy of the Middle Ages*. Herts, US: Oldcastle Books, 2014, str. 80.

¹⁰⁹ OBERSTE, J. „Křížová výprava“ proti albigenským. Přeložila: B. Pscheidtová. Praha: Argo 2014, str. 64.

¹¹⁰ Tamtéž, str. 68.

v poklidu předali. Podmínky byly podobné jako výše zmíněné. Buď otevřít brány předat křižákům heretiky anebo měli sami město opustit a kacíře tam zanechat. Ti však odmítli a rozhodli se věřit pevným hradbám města a také tomu, že oblehatelům brzy dojdou zásoby a odtáhnou pryč. Přeci jen, jak bylo již zmíněno výše, na výpravu bylo stanoveno 40 dní. Pro měšťany byli křižáci cizinci, kteří chtěli uchvátit jejich město a tak se vlastně jen bránili proti cizí nadvládě. Samotné dobití města zřejmě spočívalo v neuvěřitelné vojenské chybě obyvatelstva, došlo zde k výpadu obyvatel města, čehož využili oddíly vojáků, které byly blízko brány. Ti pronikli dovnitř a během tři hodin město dobyli. Je zde nutné podotknout, že vedení výpravy se obávalo o životy katolíků uvnitř města a zatímco se o tom radili, tak jejich vojáci vybíjeli celé město bez ohledu na to, zda zabili katolíka, či kataru.¹¹¹ V knize *Templáři, křižáci a kacíři ve starých francouzských kronikách* je zápis Pierra de Vaux-Cernai, jenž situaci popsal z pohledu katolíka, který je proti katarům zaujat: ... někteří obyvatelé *Béziers* vyšli ze svých hradeb a jali se šípy i jinými vrhacími zbraněmi živě znepokojuvat obléhatele. Což vidouce naši zbrojenci, ti, kterým se v obecné řeči říká ztracenci, vrhají se, plni rozhořčení, proti hradbám *Béziers*, a podnikajíce útok bez vědomí urozeného rytířstva, které vůbec nebylo upozorněno předem, v tu chvíli se, věc to podivuhodná, města zmocňují. (...) Jakmile tam vniknou, porubají téměř všechno, od nejmenšího po největšího, a město vydají plamenům.¹¹² To, že křižáci bez rozdílu a z pověření církve vraždili katolíky a katary, ženy a děti, kleriky a laiky, vedlo k zpochybnění celé křížové výpravy a jejího dalšího pokračování. Papežský legát Arnold Amalrich vysvětlil tuto hrůznou situaci nevědomostí vůdců výpravy o tom, co se uvnitř

¹¹¹ OBERSTE, J. „Křížová výprava“ proti albigenským. Přeložila: B. Pscheidtová. Praha: Argo 2014, str. 71.

¹¹² *Templáři, křižáci a kacíři ve starých francouzských kronikách*. Vybral a přeložil: V. Černý. Praha: Academie 2009, str. 92.

města děje a svévolí nižších pěších oddílů. Počet mrtvých zde odhadl přibližně na 20 000 lidí.¹¹³

4.3 Carcassone

Po rozšíření zpráv o pádu Béziers se spousta menších měst a hradů sama vzdala a při pochodu je nacházeli křižáci již opuštěné.¹¹⁴ Za pět dní překonali zhruba 70 km a dostali se až ke Carcassonne. V 11. století se stalo město hlavní pevností rodu Trencavelů. Bylo považováno za jednu nejpevnějších pevností v Carcassonne a tak se obě strany připravovaly na dlouhý konflikt. Ponejprv chtěl vikomt Trencavel využít příchodu unaveného vojska a napadnout je z boku s jeho čtyřmi stovkami nejlepších jezdců, avšak Petr Roger z Cabaretu¹¹⁵ mu to rozmluvil. A tak započalo obléhání. Nevýhodou Carcassonne bylo, že uvnitř hradeb se nenacházel žádný zdroj vody. Při delším obléhání pak byly stejně nutné výpady z města, aby se k nejbližšímu prameni vody dostali. Dne 1. srpna 1209 se křižáci utábořili a o dva dny později zaútočili na hradby. Velké ztráty byly na obou stranách, avšak obléhatelé dosáhli dvou významných úspěchů. Dobyli opevněné předměstí, kde se posléze mohli usadit a také se jim dostal do rukou zdroj vody pro Carcassonne. Poté co se 4. srpna v táboře křižáků objevil král Petr II. Aragonský¹¹⁶, boje na pár dní ustaly. Byl to lenní pán Raimunda Rogera a ten nyní doufal, že mu král v této ošemetné situaci pomůže. Při jejich jednání v hradě se mladý vikomt snažil poukázat na to, že křižáci všude jen rozsévají záhubu, oheň a smrt. Je tedy potřeba je vyhnat z této „umírající“ země. Z toho lze také usoudit, že spíše než o otázky náboženské, šlo o svobodu

¹¹³ OBERSTE, J. „Křížová výprava“ proti albigenským. Přeložila: B. Pscheidtová. Praha: Argo 2014, str. 71.

¹¹⁴ MARTIN, S. *Cathars: The Most Successful Heresy of the Middle Ages*. Herts, US: Oldcastle Books, 2014, str. 81.

¹¹⁵ Petr Roger z Cabaretu byl okcitánský rytíř a pán trojhradu Lastours. Řadil se také k zastáncům katarské víry.

¹¹⁶ Byl to král aragonský a barcelonský hrabě. Narodil se roku 1174 jako nejstarší syn aragonského krále Alfonse II. a Sanchy, dcery kastilského krále Alfonse VII. Na trůn usedl 1196. Zemřel roku 1213 v bitvě u města Muret.

a soudržnost Okcitánie. Petr jakožto král se však otevřeně nemohl postavit na stranu Trencavela, protože tím by se automaticky postavil proti Římu a přivolal by také na své země křížovou výpravu a tak vikomtovi poradil, aby vyjednával a že on se přimluví u křižáku, aby byl přijat milostivě. Avšak výsledek vyjednávání byl předem odkázán k neúspěchu, totiž křižáčtí baroni a klerici v čele s Arnoldem Amalrichem zaručili volný odchod pouze vikomtovi a jedenácti libovolným osobám, podle jeho výběru. Celé město se všemi obyvateli se pak muselo vzdát křižákům. Pro Rogera Raimunda bylo toto jednání nepřijatelné. Aby si sám zachránil kůži, zatímco muže, ženy i děti by ve městě čekalo zajetí, proto radši volil boj nežli takovéto nabídnuté podmínky.¹¹⁷ Po tomto rozhodnutí král Petr II. Aragonský opustil křižácký tábor.¹¹⁸ Od 7. srpna boje pokračovaly. Situace uvnitř hradeb se zhoršovala, křižákům se pomocí obléhacích strojů dařilo postupně bořit hradby, zatímco obyvatelům města při horkém létě docházela voda a tak ani jejich morálka nebyla nejlepší. K dalšímu vyjednávání došlo o osm dní později, a pokud by Trencavel podmínky vyjednávání nepřijal, hrozil by Carcassonne stejný osud, jenž potkal Béziers.¹¹⁹ Takto byl mladý vikomt zbaven úřadu a uvězněn v žaláři svého města, kde také 10. listopadu 1209 zemřel.¹²⁰ Ostatní obyvatelé byli radikálních trestů ušetřeni, protože nebylo žádoucí, aby nový městský vikomt dostal zpustošenou zemi. Zabaven majetek byl pouze Trencavelovým leníkům, kteří při obléhání spočívali v hradě a tím pádem byli považováni za nepřátele církve. Novým vikontem z Carcassonne a Béziers se stal Šimon z Montfortu, jehož se snažil prosadit Arnold Amalrich. Volba probíhala tak, že území bylo nabídnuto nejvyšším šlechticům a

¹¹⁷ OBERSTE, J. „Křížová výprava“ proti albigenským. Přeložila: B. Pscheidtová. Praha: Argo 2014, str. 73 - 77.

¹¹⁸ MARTIN, S. *Cathars : The Most Successful Heresy of the Middle Ages*. Herts, US: Oldcastle Books, 2014, str. 82.

¹¹⁹ OBERSTE, J. „Křížová výprava“ proti albigenským. Přeložila: B. Pscheidtová. Praha: Argo 2014, str. 77 - 78.

¹²⁰ MARTIN, S. *Cathars : The Most Successful Heresy of the Middle Ages*. Herts, US: Oldcastle Books, 2014, str. 82.

po jejich odmítnutí se postupovalo až k těm nižším. Je možné se domnívat, že odmítnutí vévody a hrabat nebylo až tak dobrovolné a bylo doprovázeno tvrdým vyjednáváním, buďto úplatky nebo vyhrožováním. Proto se bezprostředně po dobytí a ustanovení nového vikomta, jenž dostal majetek a země Trencavelů a zároveň se stal vůdcem křížové výpravy,¹²¹ odebrala některá hrabata zpět do svých zemí, protože také považovali svoji účast ve válce za ukončenou, ale Šimon měl před sebou ještě úkoly nejružnějšího druhu. Města Narbonne, Fanjeaux a Montréal se mu spolu s dalšími menšími místy postupně podrobila. Odpor stále kladly kraje kolem Albi a Razés a další hrady a města v sousedních horách Minervois, Lauragais a Corbieres. Nejdůležitějším spojencem v této situaci mu byla církev, protože on sám nový vikomt neměl moc velkou skupinu vazalů, s kterou by byl schopen ustát problémy, jež před ním stály.¹²²

4.4 Šimon z Montfortu a jeho dobyvačná tažení

Se Šimonem v Carcassonne zůstali jen menší francouzští baroni a příbuzní nového vikomta, kteří měli zájem o majetky a tituly v Languedoku. Bylo tedy k dispozici méně než 3000 mužů, avšak ani s takto malou armádou Šimon nezaváhal a pokračoval ve svém dobyvačném tažení. Jako první dva cíle si určil Montréal a Fanjeaux, což byla města, podle něj a církve, zaplněná kacíři. Obyvatelé prvního jmenovaného města se při příchodu vojska dali na útěk a druhé město nechal Šimon obsadit aragonskými žoldnéři, kteří k místnímu obyvatelstvu nebyli zrovna přátelští a šetrní. Dále pokračoval na jih, kde si podrobil Limoux a předal jej Lambertovi z Thury. Při cestě zpět do Carcassonne obklíčil také uzavřené město Preixan, jež bylo připraveno se bránit.

¹²¹ SMITH, D. *The Medieval and Early Modern Iberian World : Crusade, Heresy and Inquisition in the Lands of the Crown of Aragon, c. 1167-1276* (1). Boston, NL: Brill, 2010, str. 33.

¹²² OBERSTE, J. „Křížová výprava“ proti albigenským. Přeložila: B. Pscheidtová. Praha: Argo 2014, str. 80 - 81.

Hradní pán hrabě Raimund-Roger z Foix¹²³, jehož sestra Esclarmonde patřila od roku 1204 k dokonalým a manželka Phillipa vedla dům katarských paní, nakonec uzavřel mírovou dohodu s vikomtem. Město Castres nabídlo dobrovolné podrobení a jako projev dobré vůle vydali měšťané dva katary, dokonalého a jeho novice, kteří měli skončit na hranici. Křižáci tedy po dobytí Carcassonne zahájili cílené pronásledování katarů, kteří pak byli podrobeni jistému druhu stanných soudů. Na jednu stranu tedy Šimon naléhal na okcitánské pány a městské rady, aby katary vydávali, což ve většině případů ztroskotalo, ale zároveň ti, kteří byli ochotni katarskou víru mohli doufat v milost. Tato nabídka patřila ovšem pouze přívržencům a podporovatelům katarství, kterých byla ale většina.¹²⁴ Avšak Šimon nezažíval jen vítězná tažení. Obléhání města Cabaret na konci podzimu roku 1209 poukázalo na to, že vikomt není neporazitelný. Po několika dnech neúspěšného obléhání byli nuceni křižáci odejít, přeci jen už mu pomalu docházeli muži ve vojsku. Naopak Albi získal vikomt bez boje. Ve městě ho přivítal místní katolický biskup, který jim přivedl podporu v podobě vlastních rytířů. Další nepříjemná situace pro Šimona bylo to, že hrabě z Foix porušil smlouvu a zaútočil na Fanjeaux. V Castres a Lombers byli přes noc přepadeny a uvězněny francouzské posádky. A tímto způsobem se pomalu začal formovat odpor okcitánských pánů. Na jaře 1210 se Šimonovi dostalo nových posil a tak nejprve zaútočil na město Minerve a to se vzdalo po několika dnech, avšak obléhání hradu Termes trvalo měsíce, až nakonec hrad padl kvůli epidemii, která zachvátila obyvatelstvo.¹²⁵

¹²³ Pátý hrabě z Foix z rodu Foix a blízký příbuzný Raimunda VI. z Toulouse se narodil jako syn a následovník Rogera Bernanrda I. a jeho ženy Cécilie Trencavel. Zemřel v březnu roku 1223.

¹²⁴ OBERSTE, J. „Křížová výprava“ proti albigenským. Přeložila: B. Pscheidtová. Praha: Argo 2014, str. 94 – 96.

¹²⁵ Tamtéž, str. 97 – 98.

4.5 Bitvy o Toulouse

Po odjezdu z křížové výpravy si Raimund VI. moc klidu neužil. V následujícím procesu bude možné nahlédnout, že exkomunikace hraběte nesloužila jen k potření hereze, ale byla výsledkem majetkuchtivých papežských legátů a také osobních antipatií.¹²⁶ Dne 6. září 1209 se sešli papežští legáti Milo a Hugo z Riezu, arcibiskupové z Vienne, Arles, Aix a Embunu a také několik biskupů a řada opatů na shromáždění v Avignonu. Výsledek jednání byl sepsán v 21 člancích¹²⁷. Dále se na setkání projednávalo také chování Raimunda VI.¹²⁸ Hrabě během bojů o Béziers a Carcassonne jistě přebýval v křižáckém táboře, avšak není jasné, zda se aktivně zapojoval do bojových akcí či politických jednání například ohledně Trencavelově nástupnictví. Je tedy pravděpodobné, že se bojů účastnil jen jako divák a právě pro tento jeho postoj byl v Avignonu obviněn z neplnění příslibů a byla obnovena církevní klatba nad ním a jeho zeměmi.¹²⁹ Podle kardinála Mila hrabě porušil smlouvu ve všech bodech tím, že nevyhnal ze svého území kacíře a z toho důvodu pozbyl nárok na zmíněné zabavené hrady, ale také na družiny svých poddaných a tak se během dvou měsíců ocitl opět v existenční tísní. Zde je možné vidět, jak se z boje proti heretikům, postupně stávala politická hra o majetek a půdu. Ještě téhož roku Arnold Amalrich vyzval k vydání velkého počtu toulouských měšťanů včetně jejich majetku jako heretiky. Vedení města na to však

¹²⁶ Na příklad Arnold Amalrich patřil ke stejnému řádu jako Bernard z Clairvaux, který s velkým úsilím bojoval proti herezi v Okcitanii. V roce 1145 sepsal zprávy o tom, že centrum katarství se nachází v Toulouse. To může tedy důvodem, proč se Arnold již od počátku stavěl velmi negativně k Raimundovi VI a celému městu.

¹²⁷ Články se týkaly potření katarské víry a zakořenění katolické víry mezi lidmi. Objevil se zde opětovný apel na biskupy, aby ve svých farnostech častěji a pečlivěji kázali pravou. Bylo třeba pranýřovat cizoložství, záletnictví, křivopřísežnictví, lichvu, nenávisť, násilí a další smrtelné hříchy. Bylo tedy nutné lid vzdělávat v křesťanských ctnostech jako věrnost, mír, shovívavost a spravedlnost.

¹²⁸ OBERSTE, J. „Křížová výprava“ proti albigenským. Přeložila: B. Pscheidtová. Praha: Argo 2014, str. 83 - 84.

¹²⁹ MARTIN, S. *Cathars: The Most Successful Heresy of the Middle Ages*. Herts, US: Oldcastle Books, 2014, str. 85.

reagovalo odmítavě a tak Arnold se svolením ostatních legátů exkomunikoval členy městské rady a město Toulouse se dostalo pod interdikt. Odpor města spočíval hlavně v tom, že byli podobně jako v Béziers svévolně vybráni především měšťané z bohatých a mocných rodin, kteří byli prohlášeni za heretiky. Za tímto činem lze lehce vidět politické a hospodářské motivy Arnolda Amalricha.¹³⁰ Raimund VI. se tedy vydal do Říma, aby tam opět s papežem vyjednával ohledně exkomunikace a také exkomunikace městské rady v Toulouse. V prvním bodě Inocenc III. nařídil formální proces, jenž měl přezkoumat výtky vznesené ze shromáždění v Avignonu. Do vedení procesu byl ustanoven papežský legát Thedisios. Co se týkalo exkomunikace radních v Toulouse, tak papež požadoval zrušení církevní klatby.¹³¹ Ještě před plánovaným soudem v roce 1210 svolal Thedisius biskupy do Saint-Gilles, aby znovu probrali proces proti Raimundovi, kde se pouze potvrdil exkomunikační rozsudek se slovy, že pokud hrabě podpoří pronásledování heretiků, tak dojde k jeho smíření s církví. Samotný soud se konal v roce 1211 a byl složen ze stejných legátů a biskupů, kteří zasedali i na shromáždění v Avignonu. V zájmu Thedisie tedy nebylo možné, a nikdo to ani nechtěl, očištění hraběte, jinak by zřejmě nedošlo k pokračování křížové výpravy proti albigenským, a papežští legáti stále nepovažovali předsevzetí ohledně Okciténie a katarů za splněné. Z tohoto důvodu také nerespektovali přímých papežských příkazů, že Raimundovi měl být zaručen spravedlivý proces a možnost absoluce. Již od počátku působení Arnolda v Okciténii byl vztah mezi ním a Raimundem vybudován na nedůvěře a osobním sváru¹³², což mohl být také důvod, proč se

¹³⁰ OBERSTE, J. „Křížová výprava“ proti albigenským. Přeložila: B. Pscheidtová. Praha: Argo 2014, str. 85 - 86.

¹³¹ Tamtéž, str. 88.

¹³² Arnold Amalrich patřil ke stejnému řádu jako Bernard z Clairvaux, jenž urputně bojoval v Okciténii proti herezi. Ze zpráv z roku 1145 lze usuzovat, že již Bernard považoval Toulouse za centrum hereze. Šlo tedy o jakousi politickou propagandu, z níž vycházelo, že bez války není možné Toulouse „očistit“. A je proto možné, že z těchto zpráv získal Arnold tak negativní přístup k tomuto městu.

proti hraběti stavěl tak nepřátelsky a neměl zájem o jeho usmíření s Římem. Nakonec tedy u soudu nad Raimundem v Montpellier měly být předneseny požadavky, které byly předběžně schváleny za přítomnosti Petra Aragonského na předsoudní poradě v Narbonne a jejichž splněním bylo podmíněno zahájení procesu. Do seznamu požadavků byly zařazeny tyto podmínky, jež Oberste ve své knize popisuje: *Propuštění žoldněřů během 24 hodin, vrácení církevního majetku, zničení všech pevností, vykázaní místní šlechty z opevněných měst Languedoku, povinna účast hraběte na křížových taženích do Svaté země a jeho vstup do jednoho z velkých rytířských řádů.*¹³³ Pro Raimunda to tedy znamenala absolutní kapitulace a vzdání se vlády v Okcitánii. To, že hrabě po zhlédnutí požadavků bez pozdravu z města odjel, pro něj znamenalo pátou exkomunikaci¹³⁴ a vyhlášení války. Pro koncil to automaticky znamenalo doznání špatných úmyslů a místo smíření byl obnoven interdikt nad všemi Raimundovými zeměmi, který posléze potvrdil i sám papež.¹³⁵ Po nevydařeném jednání s Raimundem VI. se Arnold Amarlich a Šimon z Montfortu domnívali, že je na čase, aby zahájili záhubu hraběte z Toulouse vojenskou provokací.¹³⁶ Nejdříve zaútočili na Lavaur. Jelikož Arnold Amauri získal po procesu s Raimundem nové spojení s toulouským měšťanstvem, vyžádal si tedy od nich městskou hotovost, aby posílila křížáky v boji proti heretikům v Lavauru. Hrabě se toto snažil překazit tím, že chtěl překazit zásobování křížáckého tábora. Po dobytí města bylo popraveno více než 80 rytířů a 400 dokonalých.¹³⁷ Také byla zveřejněna Raimundova zrada a na základě toho všichni duchovní z města Toulouse odešli dobrovolně do

¹³³ OBERSTE, J. „Křížová výprava“ proti albigenským. Přeložila: B. Pscheidtová. Praha: Argo 2014, str. 91.

¹³⁴ MARTIN, S. *Cathars: The Most Successful Heresy of the Middle Ages*. Herts, US: Oldcastle Books, 2014, str. 85.

¹³⁵ OBERSTE, J. „Křížová výprava“ proti albigenským. Přeložila: B. Pscheidtová. Praha: Argo 2014, str. 88 - 91.

¹³⁶ Tamréž, str. 98.

¹³⁷ MARTIN, S. *Cathars: The Most Successful Heresy of the Middle Ages*. Herts, US: Oldcastle Books, 2014, str. 85.

exilu.¹³⁸ Hrabě se vlastně stal katarem až skrze intriky, které na něj církev nastražila a tak mu teď nezbývalo nic jiného než přejít do ozbrojeného střetu s Montfortem. K tomu vyzval nejen toulouské obyvatelstvo, ale také se snažil navázat kontakt se svými nejvýznamnějšími vazaly Raimundem-Rogerem z Foix, který se natrvalo začal přiklánět ke krajanům a Bernarda IV. z Comminges¹³⁹. Avšak ti šlechtici, kteří se připojili k Raimundově povstání, se rázem ocitli v nebezpečí, že budou nařčeni z hereze a bude jim natrvalo zabaven veškerý nárok na vládu a majetek.¹⁴⁰ A proto mnoho z nich ohledně připojení se k Raimudovi váhalo, avšak okcitánský patriotismus a nelibost vůči cizímu vojsku byly mnohdy silnější. V letech 1209 až 1212 se Toulouse ovšem dobyt nepovedlo. Tento pokus o dobytí však sjednotil dva městské tábory, které se ve městě utvořily¹⁴¹. I přes to, že se nejprve snažila jedna skupina být za dobře, s Římem, tak když viděla, že Šimon z Montfortu blíží k jejich městu, přidala se také jeho obraně.¹⁴² Jistě v tom hrál roli také strach z krutého zacházení s obyvatelstvem a neděláním rozdílu při masakrování.

4.6 Završení války

Válka trvajících několik let byla velmi vyčerpávající. Raimund VI. se spolu s jeho vazaly a spojenci nevzdával. Na obou stranách se střídala vítězství s prohrami a ani jedna strana neměla dostatek sil udělat definitivní rozhodnutí.¹⁴³

¹³⁸ OBERSTE, J. „Křížová výprava“ proti albigenským. Přeložila: B. Pscheidtová. Praha: Argo 2014, str. 98 – 102.

¹³⁹ Od roku 1176 to hrabě z Comminges. Narodil se jako nejstarší ze čtyř synů hraběte Bernarda III. a nelegitimní dcery hraběte Alfonse Jourdain z Toulouse. Byl to také důležitý spojenec Raimunda VI. v okcitánském odporu proti křížovým výpravám. Zemřel 22. února 1225.

¹⁴⁰ OBERSTE, J. „Křížová výprava“ proti albigenským. Přeložila: B. Pscheidtová. Praha: Argo 2014, str. 100-101.

¹⁴¹ Na jedné straně byl pod vedením toulouský klérus pod vedením biskupa a Šimona z Montfortu a městská katolická aristokracie. Na straně hraběte pak stála venkovská šlechta i část městského obyvatelstva včetně městské rady.

¹⁴² OBERSTE, J. „Křížová výprava“ proti albigenským. Přeložila: B. Pscheidtová. Praha: Argo 2014, str. 107.

¹⁴³ Tamtéž, str. 108.

Toulouse zůstávalo stále nedobytné a bylo již viditelné, že toto nebylo žádné válečné tažení, jak původně zamýšlela katolická propaganda, ale dobovatelská válka, který měla obrátit naruby vládnoucí poměry v Okcitanii včetně aragonských teritorií.¹⁴⁴ Avšak pronásledování kacířů a heretiků nepřestalo, v roce 1212 se v Pamiers shromáždila šlechta a klérus křížových výprav aby schválili zákoník¹⁴⁵ pro země Šimona z Montfortu.¹⁴⁶ V roce 1213 byl v bitvě u Muretu proti křížákům zabit král Petr II. Aragonský, který tam z nějakého důvodu vyměnil svou zbroj za zbroj svého vazala.¹⁴⁷ V roce 1218 Šimon z Montfortu opět přitáhl se svými křížáky k Toulouse. Nedbal ani připomínky vyjednávače hraběte ze Soissons, že na Toulouse měli Raimundovci vrozené právo a proto by měl s obléháním přestat a věnovat se svým dobytým územím Trencavelům. Šimon však toto odmítl a s ještě větší intenzitou se věnoval budování válečných stroj. Toto obléhání se mu však stalo osudným. Při útoku, jež učinili Toulousané proti křížákům přišel o život tím, že ho do hlavy trefil kámen z toulouského katapultu. I přes jeho jasnou touhu po majetku a ne snahou o vymýcení katarství ho pak katolická církev prohlásila za mučedníka.¹⁴⁸ Po smrti Šimona se boj přenesl na jeho potomka, ale také na potomka Raimunda VI., Raimunda-Rogera z Foix, Bernarda z Comminges a syna francouzského krále Filipa. Dominik Guzmán umřel v roce 1221, král Filip a Raimund-Roger z Foix v roce 1223 a Arnold

¹⁴⁴ OBERSTE, J. „Křížová výprava“ proti albigenským. Přeložila: B. Pscheidtová. Praha: Argo 2014, str. 107.

¹⁴⁵ Byl napsán latinsky a v první části se věnuje posílení katolické církve a její víry. Další část je věnována jakým způsobem se má zacházet v budoucnu s řadou přívrženců a podporovatelů hereze. Na konci se pak zákoník zmiňuje, že francouzští rytíři mají být dosazováni na místa odpadlých členů okcitánské šlechty a katolickým Okciténcům je připomínána jejich služební povinnost vůči Šimonovi z Montfortu.

¹⁴⁶ OBERSTE, J. „Křížová výprava“ proti albigenským. Přeložila: B. Pscheidtová. Praha: Argo 2014, str. 111.

¹⁴⁷ WAKEFIELD, W. L. *Heresy, Crusade and Inquisition in Southern France 1100 - 1250*. London: George Allen & Unwin Ltd 1974, str. 110.

¹⁴⁸ OBERSTE, J. „Křížová výprava“ proti albigenským. Přeložila: B. Pscheidtová. Praha: Argo 2014, str. 142 - 144.

Amalrich v roce 1225.¹⁴⁹ V tuto chvíli měli Raimundovci vojenskou převahu a byli široce uznáváni svými okcitánskými přívrženci, avšak bez uzavření míru s církví mohli jen těžko doufat ve formální obnovu svého hrabství.¹⁵⁰ K Toulouse se pak opět v roce 1219 vydal následník trůnu Ludvík VIII., aby zde bojoval proti herezi z pověření papeže. Čtyřiceti denní slib spolu s Ludvíkem složila více než tisícovka francouzských rytířů a zároveň se před Toulouse shromáždilo asi 5000 biskupů a kněží.¹⁵¹ Bylo to již třetí obléhání města, jemuž se museli obyvatelé bránit. Avšak po uplynutí doby obléhání byl Ludvík nucen obléhání přerušit a vrátil se s nepořízenou do Francie.¹⁵² Ještě než ovšem k Toulouse dorazil, povraždil v malém obchodním městě Marmande všech 7000 obyvatel.¹⁵³ V roce 1221 umřel v Toulouse Raimund VI. Jeho syn se snažil po jeho smrti zbavit jej exkomunikace, ovšem papež a kurie byli ve svém rozhodnutí neoblomní.¹⁵⁴ V roce 1227 na papežský stolec nastoupil Řehoř IX.¹⁵⁵ Po svém nástupu byl pevně rozhodnut ukončit mocenskou válku v Okcitánii, avšak boje proti heretikům se nevzdal.¹⁵⁶ A tak byla roku 1229 ukončena Pařížskou smlouvou dlouhá a krutá křížová válka a Raimund VII. byl nucen učinit velké ústupky vůči Francouzům, ale i tak se mu podařilo v následujících dvaceti letech posílit kontrolu nad tím, co mu zbylo¹⁵⁷, však své hrabství v Toulouse získal jen po dobu svého života bez

¹⁴⁹ MARTIN, S. *Cathars: The Most Successful Heresy of the Middle Ages*. Herts, US: Oldcastle Books, 2014, str. 93.

¹⁵⁰ OBERSTE, J. „Křížová výprava“ proti albigenským. Přeložila: B. Pscheidtová. Praha: Argo 2014, str. 145.

¹⁵¹ Tamtéž, str. 151 - 153.

¹⁵² WAKEFIELD, W. L. *Heresy, Crusade and Inquisition in Southern France 1100 - 1250*. London: George Allen & Unwin Ltd 1974, str. 122 - 123.

¹⁵³ MARTIN, S. *Cathars: The Most Successful Heresy of the Middle Ages*. Herts, US: Oldcastle Books, 2014, str. 94.

¹⁵⁴ OBERSTE, J. „Křížová výprava“ proti albigenským. Přeložila: B. Pscheidtová. Praha: Argo 2014, str. 158.

¹⁵⁵ Papežem se stal v roce 1227 po smrti jeho předchůdce Honorio III. Velmi podporoval žebravé řády a projevoval činnosti také v oblasti práva.

¹⁵⁶ OBERSTE, J. „Křížová výprava“ proti albigenským. Přeložila: B. Pscheidtová. Praha: Argo 2014, str. 171.

¹⁵⁷ GIVEN, J. B. *Inkvizice a středověká společnost: Moc, kázeň a odpor v Languedocu*. Přeložili: E. Doležalová a F. Doležel. Neratovice: Verbum 2008, str. 34.

možnosti odevzdat jej svým dědicům. Jeho jedinou dceru musel provdat za jednoho z mladších sourozenců Ludvíka, také musel založit univerzitu v Toulouse, kde církví oprávnění teologové vzdělávali nové kleriky.¹⁵⁸

¹⁵⁸ MARTIN, S. *Cathars: The Most Successful Heresy of the Middle Ages*. Herts, US: Oldcastle Books, 2014, str. 97.

5. Zrod Inkvizice

Inkvizice se začala formovat asi počátkem 13. století a již na konci 13. století měla církev k dispozici propracovanou a rozvinutou soustavu práva řešícího problém kacířství. Až díky ustanoveným inkvizitorům církev dostala informace o povaze kacířské víry a jejich praxi.¹⁵⁹ Iniciátorem jejího zrodu je považován papež Inocenc III., který v pravý čas pochopil, že feudální společnosti hrozí náboženská i politická destabilizace. A proto byla potřeba na prvním místě odstranit ty, kteří požadovali chudou církev – katary, valdenské¹⁶⁰ i světská knížata, která jim poskytovala ochranu.¹⁶¹ Základ inkvizičních soudů byl položen na VI. lateránském koncilu, kde základním tématem byl boj proti herezi, který církev musí vést. Zároveň se ustanovilo, že hrabství Toulouse centrum hereze, případně Šimonovi z Montfortu.¹⁶² Povinnosti, které z koncilu vzešly, vypisuje Jedin ve své knize: *Žádná diecéze nesmí být osiřelá déle než tři měsíce (...) poté aby ustanovili vhodné kazatele a zpovědníky u katedrál a zvláště aby pečovali o kázání v mateřské řeči věřících. Ke zvýšení vzdělání kleriků má být ustanoven u katedrál jeden mistr gramatiky, u metropolitních chrámů pak školení teologové. Pro laiky bylo důležité omezení překážek manželství, zákaz pokoutních manželství, rovněž ochrana před náboženským podvodem u náboženských ostatků a poutí.*¹⁶³ Také byla upřesněna církevní věrouka, tedy obsah svátostí a povinnosti věřících.

¹⁵⁹ GIVEN, J. B. *Inkvizice a středověká společnost: Moc, kázeň a odpor v Languedocu*. Přeložili: E. Doležalová a F. Doležel. Neratovice: Verbum 2008, str. 30.

¹⁶⁰ Bylo to středověké náboženské hnutí, které požadovalo reformu křesťanského života. Inspirací mu byl bohatý lyonský obchodník Petr Valdes, který se vzdal svého majetku a přešel k chudému stylu života prvotní církve.

¹⁶¹ HROCH, M. – SKÝBOVÁ A. *Králové, kacíři, inkvizitoři*. Praha: Československý spisovatel 1987, str. 22.

¹⁶² JEDIN, H. *Malé dějiny koncilů*. Přeložil: K. Dolista. Praha: Ústřední církevní nakladatelství 1990. str. 37 – 38.

¹⁶³ Tamtéž.

Před 11. stoletím bylo největším trestem pro kacíře exkomunikace. Poté byl možný vidět tvrdý postup proti heretikům v severní části Evropy, jak ze strany světské moci, tak i ze strany církevní. Při soudním líčení mohl být kacíř upálen, oběšen nebo mu byl zabaven majetek. V těchto zemích se tedy postupně začal rozšiřovat postup, že kacíři odsouzení církví byli předáni k potrestání do světské moci. V jižní Evropě tomu, ale tak nebylo. Kacíři tam sice byli pronásledováni a velmi výjimečně trestáni smrtí, ale postupně se k nim přistupovalo tolerantněji, a pokud byli potrestáni tak pouze exkomunikací či konfiskací jmění. Proto se v těchto zemích kacířství velmi dařilo.¹⁶⁴

5.1 Inkviziční soudy ve 12. a 13. století

Po IV. lateránském koncilu bylo tedy zpřísněno také pronásledování kacířů. Bylo proto nutné zřídit nové soudní tribunály, které byli podřízeny kvalifikovanějším znalcům než místním biskupům. Inkviziční tribunály byly v důsledku neúčinného světského pronásledování katarů postaveny mimo feudální moc. To jim zajistilo nekompromisní vynesení rozsudků a také podporu inkvizičních soudů ze strany světské vrchnosti, protože pokud by tak nečinili, hned by upadli do podezření z hereze.¹⁶⁵ Dosud byl soud zahájen na základě obžaloby vnesené obětí, jejím příbuzným nebo její vrchností. Obžalovaný se mohl očistit pomocí božího soudu, předvedením svědků nebo nabídkou boje se žalobcem.¹⁶⁶ Inocenc III. změnil to, že viník mohl být potrestán na základě udání, což tedy dále mohlo vést k zahájení normálního procesu na základě podání obžaloby nebo k zcela novému soudnímu procesu, inkvizičnímu soudu.¹⁶⁷ Tyto soudy byly odlišné, vycházely

¹⁶⁴ HROCH, M. – SKÝBOVÁ A. *Králové, kacíři, inkvizitoři*. Praha: Československý spisovatel 1987, str. 33 – 34.

¹⁶⁵ Tamtéž, str. 32.

¹⁶⁶ GIVEN, J. B. *Inkvizice a středověká společnost: Moc, kázeň a odpor v Languedocu*. Přeložili: E. Doležalová a F. Doležel. Neratovice: Verbum 2008, str. 40 – 41.

¹⁶⁷ HROCH, M. – SKÝBOVÁ A. *Králové, kacíři, inkvizitoři*. Praha: Československý spisovatel 1987, str. 33 – 34.

totiž z obžaloby samotného soudce. To znamenalo, že soudce nejen, že přijímal udání, ale také sám viník vyhledával, obžalovával a soudil. Jeho moc byla tedy vcelku neomezená a rozhodnutí mohl změnit pouze papež, jeho legáti nebo všeobecný církevní koncil. Hlavním cílem inkvizitora bylo, aby se obžalovaný doznal a proto se postupně rozmohlo mučení, které tomu mělo napomocet.¹⁶⁸ Díky těmto novým procedurám bylo katarství na začátku 14. století téměř vyhlazeno a omezilo se tím také šíření dalších heretických hnutí.¹⁶⁹ V roce 1330 byl v Languedoku upálen poslední katar.¹⁷⁰ Od poloviny 13. století podléhali inkvizičním soudům světští i řádoví duchovní, světská knížata, jejich úředníci a poddaní. Výjimku tvořili pouze papež, biskupové, papežští legáti a sami inkvizitoři.¹⁷¹

5.2 Inkvizice a pronásledování katarství

Katarství se vlastně zviditelnilo tím, že bylo církví odhaleno. Pokud by to tak nebylo, skončilo by jen jako jakási náboženská aspirace.¹⁷² Po roce 1129 přešlo společenství katarů do ilegality, protože jejich ochránci byli odstraněni nebo podrobeni. A tak inkvizice našla způsob jak toto řešit. Kacíři se totiž vyhýbali účasti na mši, nepronášeli vyznání víry. Pokud bylo při kontrolách, které v tu dobu probíhaly, zjištěno, že se nějakému obřadu určitý jedinec vyhýbá, byl ihned podezřelý z kacířství. Dalším důkazem byla situace, kdy byl někdo z laiků přistižen, jak káže, co bylo zakázáno. Ani Bibli laici mít nemohli, povolen byl pouze žaltář a modlitební knížky pro denní soukromou boží službu.¹⁷³ Katarské církve pak byly zbaveny své hierarchie v důsledku rozsáhlého

¹⁶⁸ Tamtéž, str. 35.

¹⁶⁹ GIVEN, J. B. *Inkvizice a středověká společnost: Moc, kázeň a odpor v Languedocu*. Přeložili: E. Doležalová a F. Doležel. Neratovice: Verbum 2008, str. 41.

¹⁷⁰ LAMBERT, M. *Středověká hereze*. Přeložil T. Vitek. Praha: Argo 2000, str. 193.

¹⁷¹ HROCH, M. – SKÝBOVÁ A. *Králové, kacíři, inkvizitoři*. Praha: Československý spisovatel 1987, str. 35.

¹⁷² BRENONOVÁ, A. *Kataři: život a smrt jedné křesťanské církve*. Přeložila: D. Šmerdová. Brno: CDK 2001, str. 133.

¹⁷³ HATTENHAUER, H. *Evropské dějiny práva*. Praha: C. H. Beck 1998, str. 219 – 220.

upalování v roce 1244. Někteří odešli do exilu do Itálie, jiní se veřejně zřekli této víry a někteří propadli beznaději. Byla to doba štvání a udavačství povýšeného systému. V děsivé hrůze výslechů a hrozeb vězení byly zničeny rodiny a také sousedské vztahy. Francouzský král z rodu Kapetovců se v tu dobu snažil Languedok vrátit do kolejí pravé víry. Církev se snažila podrobit si zemi také pomocí misijní činnosti žebravých řádů, což vedlo k jejich velkému rozšíření.¹⁷⁴ Katarství tedy z Okcitéanie nevymizelo postupně přirozenou cestou, ale tvrdou rukou krále, církve a inkvizice.¹⁷⁵

¹⁷⁴ BRENONOVÁ, A. *Kataři: život a smrt jedné křesťanské církve*. Přeložila: D. Šmerdová. Brno: CDK 2001, str. 137 - 139.

¹⁷⁵ Tamtéž, str. 148.

Závěr

Tato válka trvající 20 let, při níž zemřelo tisíce lidí, změnila mapu tehdejší severní Francie, navždy k sobě připojila území zvané Okcitéanie, které bylo vyhlášenou svou trubadúrskou lyrikou a tolerancí vůči různorodým náboženstvím, díky čemuž tam měla možnost rozrůst se různá heretická hnutí. V první části jsem se snažila popsat a přiblížit oblast, ve které se toto katarské hnutí tolik rozšířilo, chtěla jsem se poukázat na specifické rysy, jakými se toto území na přelomu dvanáctého a třináctého století vyznačovalo. Bylo to místo tolik odlišné od ostatních zemí, které na sebe připoutalo pozornost Říma díky právě zmíněným herezím. Města se v tu dobu velice rychle rozrůstala. Obchodu se tehdy taky velmi dařilo, čemuž napomáhaly rostoucí obchody s okolními zeměmi. Zároveň si tato oblast uchovávala svou samostatnost vůči papeži, což se jí také později stalo osudným. Další část je věnovaná popisu víry katarského hnutí. Vysvětlila jsem jeho pohled na tehdejší katolickou církev, z jakého důvodu to podle nich byla ta špatná církev a proč oni byli ti dobří, kteří si zaslouží vysvobození od Boha z tohoto světa. Také jsem poukázala na to, proč tento materiální svět byl pro ně špatný a snažili se z něj vysvobodit. Důležitou roli v této herezi hráli jedinci, kteří si říkali dokonalí, a tak jsem se snažila nastítnit jakou měli pravomoc a jaké bylo jejich postavení ve společnosti. Třetí část se zabývá počátky konfliktu mezi Raimundem VI. a katolickou církví, který postupně vyvrcholil v dlouhotrvající válku a v sérii dobovačných křížových výprav. Je také poukázáno na to, že za tímto krveprolitím se neskrývaly jen náboženské intence, ale i touha po majetku a nových území, které si chtěli nejen křižáci ale i příslušníci církve osvojit. Je možné vidět, že v té době až tak moc nezáleželo, jestli udaný člověk byl katar, či ne, jak bylo popsáno v události dobytí Béziers. Papežští legáti dostali pravomoc

rozhodovat o tom kdo je a kdo není katar, a není divu, že na jejich seznamu se často objevovali právě bohatí měšťané, kterým byl po tomto obvinění zabaven majetek. Poslední část nastiňuje počátky inkvizice v Okcitánii. Papež své inkvizitory vyzbrojil skoro neomezenou mocí a tak byli schopni sami určité jedince obvinit a soudit a za pomoci mučení také přimět k doznání. Nespočet lidí bylo odsouzeno a následně upáleno na hranici. Doufám tedy, že se mi touto prací povedlo alespoň trochu osvětlit, co se v té době skrývalo pod pojmem válka proti albigenským.

Seznam použité literatury

Prameny:

1. Řehoř z Toursu, *O boji králů a údělu spravedlivých. Kronika Franků. Dějiny v deseti knihách.* Přeložil: J. Kincl. Praha: Argo 2005, 516 stran, ISBN 80-7203-597-5
2. *Templáři, křižáci a kacíři ve starých francouzských kronikách.* Vybral a přeložil: V. Černý. Praha: Academie 2009, 420 stran, ISBN 978-80-200-1705-5

Odborná literatura:

1. ARNOLD, J. H. *The Middle Ages Series: Inquisition and Power: Catharism and the Confessing Subject in Medieval Languedoc.* Philadelphia, US: University of Pennsylvania Press 2013, 324 stran. ISBN 9780812201161
2. BRENONOVÁ, A. *Kataři: život a smrt jedné křesťanské církve.* Přeložila: D. Šmerdová. Brno: CDK 2001. 181 stran. ISBN 80-85959-85-2
3. GIVEN, J. B. *Inkvizice a středověká společnost: Moc, kázeň a odpor v Languedocu.* Přeložili: E. Doležalová a F. Doležel. Neratovice: Verbum 2008, 352 stran. ISBN 978-80-903920-0-
4. GRIGULEVIČ, I. R. *Dějiny inkvizice.* Přeložila: V. Boudyšová. Praha: Svoboda 1982, 388 stran. ISBN 25-076-82
5. HATTENHAUER, H. *Evropské dějiny práva.* Praha: C. H. Beck 1998, 708 stran. ISBN 80-7179-056-7
6. HROCH, M. - SKÝBOVÁ A. *Králové, kacíři, inkvizitoři.* Praha: Československý spisovatel 1987, 325 stran. ISBN: 22-012-87
7. JEDIN, H. *Malé dějiny koncilů.* Přeložil: K. Dolista. Praha: Ústřední církevní nakladatelství 1990, 146 stran.
8. LAMBERT, M. *Středověká hereze.* Přeložil T. Vítek. Praha: Argo 2000, 598 stran. ISBN 80-7203-291-7

9. MARTIN, S. *Cathars : The Most Successful Heresy of the Middle Ages*. Herts, US: Oldcastle Books, 2014, 192 stran. ISBN 978-1-84344-418-3
10. OBERSTE, J. „Křížová výprava“ proti albigenským. Přeložila: B. Pscheidtová. Praha: Argo 2014. 217 stran. ISBN 978-80-257-1176-7
11. RUDOLPH, K. *Gnóze*. Přeložil: Jiří Gebelt. Praha: Vyšehrad 2010, 456 stran. ISBN 978-80-7021-947-8
12. ŘÍČAN, R. – MOLNÁR, A. *Dvanáct století církevních dějin*. Praha: Kalich 2008, 415 stran. ISBN 978-80-7017-064-9
13. SMITH, D. *The Medieval and Early Modern Iberian World: Crusade, Heresy and Inquisition in the Lands of the Crown of Aragon, c. 1167-1276 (1)*. Boston, NL: Brill, 2010, 249 stran. ISBN 978 90 04 18289 9
14. WAKEFIELD, W. L. *Heresy, Crusade and Inquisition in Southern France 1100 - 1250*. London: George Allen & Unwin Ltd 1974, 288 stran. ISBN 0 04 273001 5
15. ZBÍRAL, D. *Největší hereze*. Praha: Argo 2007, 170 stran, ISBN 978-80-7203-914-2

Internetové zdroje

1. http://www.cathar.info/cathar_catholic.htm#catharviews

Summary:

This essay summarizes the findings of church and Occitania's history. First of all, it characterizes the territory of Occitania as distinctive and independent country to Rome, where there gradually expanded heresy called the Cathars. Further it expounds to us the characteristics of this faith. It also describes the origins, progress and conclusion of the Crusades, which was in the thirteenth century led against this territory. It also points out that after the war, the killing didn't stop, only weapons of Crusaders replaced the weapon of church and that was the Inquisition.